Fontänbladet

Tidsskriften som främjar psykisk hälsa Nr 1, 2023 50 kr

Vilken underbar värld

Innehåll

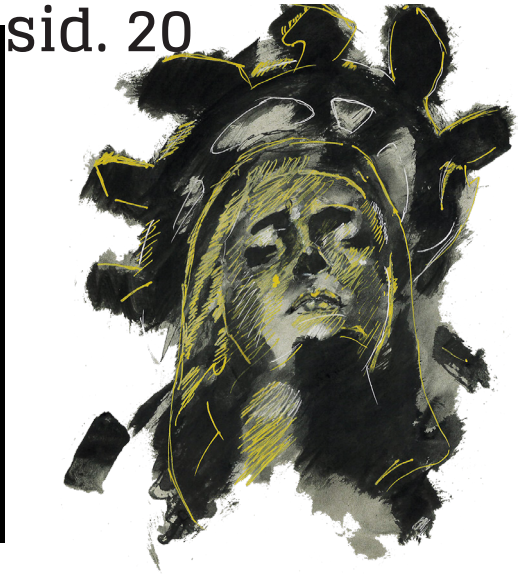

Redaktionen har ordet

Vi ska i detta nummer av Fontänbladet prata om klimatförändringar på jorden och hur vi förhåller oss till dem. Med omslaget till denna tidskrift vill vi förmedla en bild av att vårt klimat påverkas av slit-och-släng samhällets produktion och vi vill även förmedla en bild av vår egen livsstil och bekvämlighet.

Vad är klimatförändringar? Hur uppträder klimatförändringar globalt och regionalt? Varför ska vi prata om klimatförändringar? Är det för att rädda oss själva och vår egen art, eller har vi ett ansvar också för djur och flora? Hur påverkas vi av klimatet? Hur påverkar vi klimatet? Kan teknikutveckling och företagsverksamhet rädda vår planet, eller måste vi skala ner och gå tillbaka till ett samhälle som liknar det förindustriella?

Era svar är så goda som våra, bara så länge ni inte ifrågasätter att klimatförändringar är ett faktum 2023. Då kan ni bara gå till statistiken för att verifiera det.

/Redaktionen

NR 3 ÅRGÅNG 2022
Upplaga 250 ex

ANSVARIG UTGIVARE
Matilda Espmarker,
verksamhetschef

KONTAKTA FONTÄNBLADET
Magle Stora Kyrkogata 5, 223 50 Lund
046-12 01 95, info@lundsfontanhus.se
pg 60 57 80-6, bg 492-3801

Omslag:
ANNA NELTON

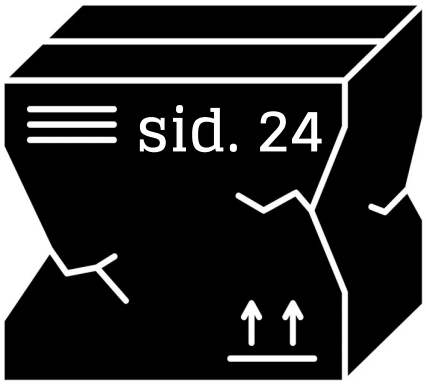

BROKEN BOX

Batman: The long return....4
Vad är du duktig på?....5
Solidaritetstolkningar....6
Det monolitiska....7
Djuret och livmoderns konsert....8
Klimatförändringar....10
Månen, gravitationen och isen....12
Plaståtervinningen....14
Klimatet....15
Den misshandlade planeten....16
Förstörelse av planeten....18
2023 - en vision....19
Utrotning....20
Gaia och transcendentalism....21
Apokalyps....22
Recycling....23
Yoga....24
Elkrisen....25
Nu är jag på gång....26
Entreprenörer....28
Ögonblicket....29
Besök ett Fontänhus....30
Våra sponsorer....31

DETTA ÄR LUNDS FONTÄNHUS

Lunds Fontänhus verksamhet är inriktad på att stödja personer med psykisk ohälsa, där fokus ligger på det friska hos individen. Fontänhusmodellen utgår från ett helhetsperspektiv som bygger på delaktighet, medbestämmande och deltagande i ett sammanhang som täcker in hela livssituationen. Målet är att i största möjliga utsträckning möta människor från ett självhjälpsperspektiv.

Verksamheten inrymmer flera olika arbetsenheter: kontors-, köks- och serviceenheten, trädgårdsgruppen Gröna Fingrar, redaktionem, studentenheten ”En väg framåt” och EXAK(T). handledare och medlemmar arbetar sida vid sida.

Lunds Fontänhus verksamhet är möjlig tack vare det samlade engagemanget hos Fontänhusets sponsorer, stödmedlemmar, medlemmar, handledare och volontärer.

De åsikter som uttrycks i tidningen är inte nödvändigtvis Fontänbladets.

Mer information om verksamheten finns på vår hemsida, www.lundsfontanhus.se. Du kan även gilla oss på Facebook www.facebook.com/lundsfontanhus

UTGIVNING

Fontänbladet ges ut av Lunds Fontänhus. Den som är medlem, alternativt skänker minst 200 kronor eller mer under ett år, får Fontänbladet. Tidningen ges ut med minst 5-6 nummer per år plus eventuella specialnummer. Tidningen trycks på Lunds Fontänhus med stöd av medel från Pia Ståhls stiftelse.

Baksida:
BÖRJE

BATMAN: THE LONG HALLOWEEN

"I believe in Gotham City"
Bruce Wayne

Skapad av den Eisner-vinnande drömduon Jeph Loeb och Tim Sale. Detta är ett av de skönlitterära verk som inspirerade Christopher Nolans kritikerrosade film 'The Dark Knight' och Matt Reeves 'The Batman'. Vår historia utspelar sig i Batmans tidiga år i hans karriär som Gothams Mörke Riddare och hans oortodoxa allians med den omutbare poliskaptenen, James Gordon, och den korsfarande distriktsåklagaren, Harvey Dent. Deras uppdrag: att störta gangsterkungen Carmine "The Roman" Falcones imperium och föra honom inför domstol. Men när en okänd seriemördare börjar mörda medlemmar i Gotham Citys mäktigaste maffiafamilj på högtider så måste Batman och hans allierade stoppa dem innan det leder till ett fullskaligt krig mellan "The Roman" och hans konkurrenter

"Something in the way"
Nirvana

Vad jag älskar med 'The Long Halloween' är att den ger oss en titt på Batmans förhållande med sina vänner och fiender, skildrat genom högtiderna. Och på hans tvivel att han är ansvarig för skapandet av alla dessa superskurkar i Gotham - men det var staden som skapade dem precis som den skapade Batman. Det som skiljer denna grafiska novell, och vad jag finner mest intressant, från de andra tidigare Batman-historierna jag har recenserat är att 'The Long Halloween' berättar om en sorts evolution i storstadsdjungeln - början på slutet av gangstrars och maffians tidsålder och begynnelsen på superskurkarnas tidsålder.

"This ain't no place for no hero
This ain't no place for no better man
This ain't no place for no hero
To call home"
The Heavy

Jeph Loeb är en bra skribent, inget tvivel om saken. Hans dialoger och monologer är engagerande men mina två största kritiska synpunkter är att storyns takt är rätt så seg och den stora twisten på slutet känns för tvetydig och förvirrande. Tim Sale är en fantastisk serietecknare, jag älskar hans design på Batman, hans långa mantel och öronen på hans kåpa, kombinerat med hur hans ansikte alltid är dolt i skuggorna. Det får Batman att verka som att han är gjord av samma mörker som födde honom och hans namne. Hans design på Batmans galleri av skurkar är lika minnesvärda fast Catwomans dräkt är ful som stryk.

"*THE LONG HALLOWEEN* is more than a comic book. It's an epic tragedy."
Christopher Nolan

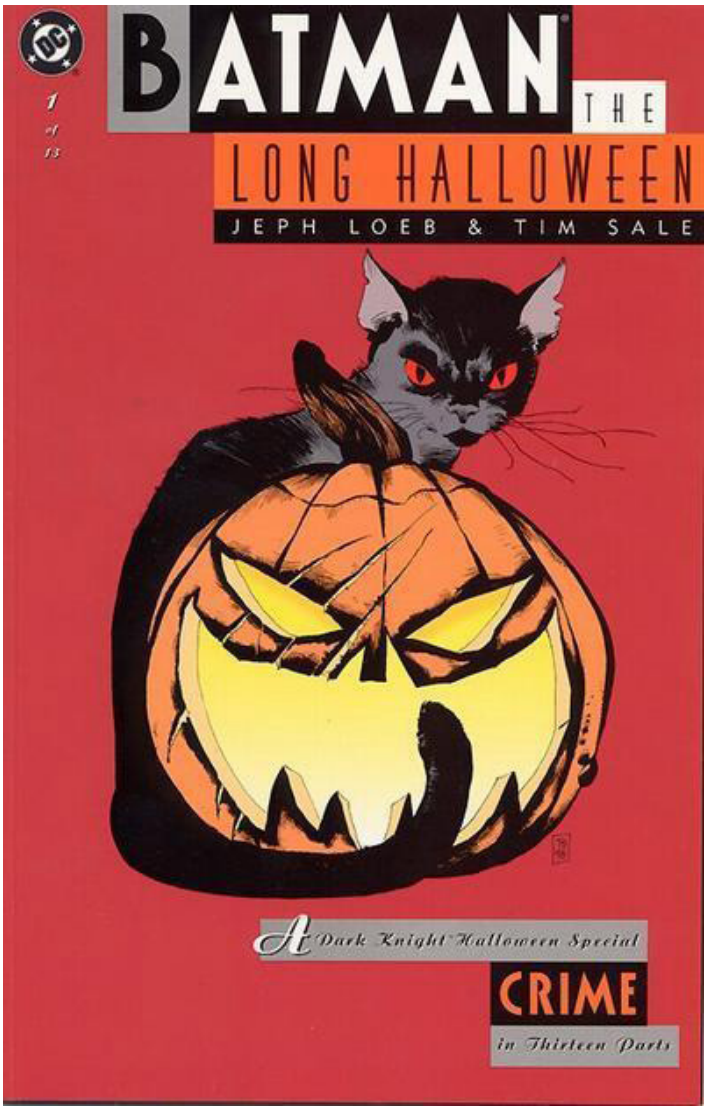

Text: WILLE
Bild: DC Comics

Vad är du duktig på?

Vi har i Sverige och större delen av världen ett system med moroten och piskan. Vi lockas av en morot att prestera, tex löneförhöjning, en högre titel, eller ett intressantare jobb i en konkurrens med andra människor som också får samma morot. ”Gör du det här jobbet så får du en högre lön”. Möjligheten lyfts fram som en lockande morot eller som en hare i ett Whippet-lopp. Vi tvingas jobba hårdare, snabbare, effektivare, konkurrera med varandra osv i all oändlighet tills vi når vår inkompetensnivå, eller tills våra idéer blir alltför systemhotande. Då sätter istället piskan in och vi bestraffas med tråkigare arbetsuppgifter, sämre lön, utanförskap osv. Vår status som tidigare hela tiden var i stigande börjar istället att minska och vi blir marginaliserade.

På det här viset kan människor, som drivs av höga inkomster och fina titlar, gå genom ett helt liv, gå i väggen, bli sjuka och utanförställda och i stort sett jobba tills de dör utan att de kommer till insikt i vad som verkligen driver dem. Kanske skulle de hellre egentligen vilja vara en hantverkare som t.e.x en cykelreparatör eftersom att de är genuint intresserade av allt som har med cyklar att göra? Eller har de kanske alltid drömt om att starta ett café?

Jag vill med detta peka på hur otroligt viktigt det är att man utgår ifrån var och ens intressen. Känner man inget intresse för själva jobbet kommer man aldrig att hitta ett hållbart sätt att förhålla sig till sina arbetsuppgifter. Utan det genuina intresset blir det ett utanpåverk vad gäller statusmarkörer och inkomstmarkörer. Med tillhörande morötter och piskor.

Vårt samhälle är som ni vet inte hållbart. Massor av människor går i väggen, en del flera gånger i sitt liv, och jag ser roten till det onda i slit och slängmentaliteten och ”moroten och piskan systemet”. Det gäller att se igenom systemet i tid och fråga sig - är det värt det? Är det här vad jag verkligen vill ägna min dyrbara tid åt?

Så innan du ger dig i kast med ytterligare en utmaning i livet, fråga dig om det är vad du verkligen är intresserad av. Kanske är det istället dags att ta tag i din hobby som du njuter så av att pyssla med? Få ordning på alla de där fotografierna som bara ligger i en enda kronologisk oordning på datorn, och som du tyvärr aldrig tar dig tid till att titta på efter själva kameraklicket. Det är rätt kul med ett fint fotoalbum, inte sant? Kanske kan vi skapa en kameragrupp och peppa varandra längs vägen? Eller en diskussionsgrupp? Eller en poesigrupp?

Allt är inte jobb och karriär. Men de flesta av oss som är här på Fontänhuset äger vår tid. Kanske dags att göra något av den? Vad gör du när du ska roa dig själv?

Detta säger jag som är hjälplöst projektdriven, älskar att skapa tryckta produkter, och alltid har varit intresserad av det tryckta ordet.

Text: LISBETH
Bild: ROSITA

Solidaritetstolkningar

Det sägs att språkförbristing var en grundläggande orsak till att byggandet av Babels Torn gick i stöpet. Symboliskt finns dock en lärdom att dra: Att gå till botten med tolkningar av framför allt värdeladdade begrepp. I dagens politiska läge är det viktigt att belysa begreppet ”Solidaritet”, eftersom det är det mest grundläggande i en levande demokrati.

Mina funderingar kretsar kring tre värdegrunder som inte nödvändigtvis utesluter samhörigheter. Inte desto mindre är de ett försök att få förståelse kring olika perspektiv. Om de upplevs som en provokation, så kan även det vara av godo… tanken är ju att skapa debatt.

Konstitutionell (institutionell) solidaritet

- Utgår från att vi lever i den bästa av världar – lyckan uppnås genom att göra ”rätt” val.
- Frivillighet i form av välgörenhet, insamling, galor m.m. stärker identiteten som välgörare.
- Avvikelser i välfärden beror på enskildas brister och misslyckanden och behöver rättas till.
- Ett världsomfattande samvete där engagemanget ofta stärks med avståndet.
- Den sociala gemenskapens grunder bygger på kategorisering – klassificering – kvalificering.
- Behörighetskriterier i allmän konvenans.

Strukturell solidaritet

- Utgår från att människan har en given plats i samhället.
- Lagar och förordningar skall slå vakt om mänskliga rättigheter.
- Trygghet ska gälla även människor som inte motsvarar marknadens krav.
- Tillit och tilltro till folkvaldas ansvar för samhällets fortbestånd.
- Rasera det som begränsar engagemang och delaktighet i samhällsbygget.
- Utbildning – arbete, ses med självklar koppling.

Visionär solidaritet

- Utgår från kommande generationers överlevnad.
- Konsekvensanalytiskt tänkande i närmiljö, omvärld och globala perspektiv.
- Vuxnas ansvar som förebild inför barn.
- Tar upp kampen för barnens och de gamlas integritet mot sociala mediers intrång.
- Motverkar ansvarsbefriad maktfullkomlighet.
- Människovärdet står över marknadsvärdet.
- Klimatfrågor viktigare än militär upprustning.

Vi befinner oss idag i en tid där gemensamma begrepp utarmas allt mer. Det mest utsatta begreppet torde vara tolkningen av värdegemenskapen i ordet solidaritet.

Den konstitutionella solidariteten

I ett solidariskt samhälle utan gemensamma värdegrunder har begreppet inte ens relevans. Därför tar inte många ordet i sin mun utan att tänka efter en sekund. Den konstitutionella solidariteten har utan tvekan befäst den samsyn som förhärskar i dagens mediala svenska samhälle, vilket inte är så självklart om man jämför med våra nordiska grannar. Historiskt kan det ytliga förklaras av deras utsatthet under andra världskriget eller medvetenheten om små länders inflytande, men inte desto mindre av vårt lands självpåtagna roll som världssamvete. Samsynen sträcker sig inte utanför våra gränser.

Den strukturella solidariteten

Den strukturella solidariteten har förlett stora delar av det arbetande folket att tro att utvecklingen har gått in i en ny fas, där värdet av att ge sin arbetskraft skulle garantera en trygghet för framtiden. Dock eftersträvades aldrig ändringar av grundlagar (som garanterar äganderättsprinciper som gällt sedan slutet av 1700-talet). Den strukturella solidariteten finns bara inskriven i tidsbegränsade avtal. Skola, sjukdom, pensioner o.s.v. innefattas idag av besparingsbuffertar i syfte att kunna efterleva marknadens krav. Inte ens våra barn tillskrivs mer än ett presumtivt marknadsvärde (det gäller att välja den skolning och det umgänge som återspeglar barnens och föräldrarnas förväntningar).

De besuttna tillskriver sig rätten att utvärdera den enskildes möjlighet att var delaktig i en föreskriven utvecklingsprocess (Milton Friedmanns hypoteser har skapat och legitimerat en rad koncept i den fria marknadens upphöjda glans). Kopplingen till ett helhetsansvar uteblir och befriar därmed marknadsansvariga och ekonomer från ett ansvarsfullt konsekvenstänkande. Det instiftas t.o.m. belöningssystem som befrämjar ansvarsbefriad maktfullkomlighet under mottot ”jag genomför dessa omorganisationer – sedan säger jag upp min tjänst”, inga avgångsvederlag nämnda.

Allt detta sker faktiskt i den strukturella solidaritetens namn, i övertygelse om att vi sitter i samma båt. I slutändan tas för givet att det kommer att vara till gagn för gemene man (kvinna) och för samhällets fortsatta utveckling. Detta stämmer inte in i ett privilegiesamhälle, där motsättningar mellan verksamheter och människor ses som den fundamentala drivkraften.

Den visionära solidariteten

Den visionära solidariteten med sin tro på mänskligt förnuft som självklar utgångspunkt, tar för givet att även den globala marknaden kommer att underställa sig en ny agenda, som utgår från kommande generationers överlevnad. Det globala ansvaret och den globala marknaden måste få ett gemensamt forum där kommande generationers förutsättningar står i fokus. Förväntningar på FN och den internationella miljörörelsen är högt ställda.

Vad händer då med oss människor, när vad som anses vara ett borgligt paradigmskifte återspeglas i våra public service kanaler: Ett djupt och brett engagemang för klimat, miljö och framtid, förbyts i framtidsvisioner där polisiära och militära strategier med uniformerade visionärer, förtar vår helhjärtade tilltro till en värld som behöver all vår energi och kunskap för att rädda vår planet??

Utgår vi från att det finns en kronologisk ordning dåtid, nutid och framtid för solidaritetsbeteckningen hamnar vi i dilemmat att den konstitutionella solidaritetens frivilliga insatser upphöjs allt mer på den strukturellas bekostnad, som sätts inom en tidsbegränsad parantes. Frivilliginsatser utan helhetssyn är det vi erbjuds inför olika typer av nationella kriser. Plus en tilldelningspolitik av offentliga medel. Tillför vi då det visionära tänkandet så drabbar det i första hand det strukturella inskränkta och nationalekonomiska perspektivet. Följden blir att oerhört många som satt sin tillit till en trygg tillvaro även när man inte kan arbeta, kommer att bli desillusionerade när de ser att gemensamma resurser konfiskeras och omvandlas till besparingsbuffertar.

Den strukturella och visionära solidariteten har dock en väsentlig gemenskap; respekten för människans värde, integritet och självständighet. För att motverka det gammaldags allmosesamhället som växer fram, måste det utvecklas ett ekonomiskt trygghetssystem som gör oss alla till självständiga människor.

Text: BÖRJE THORÈN
Bild: PIXABAY

Det monolitiska samhällsklimatet (en rättsordning huggen i sten)

Förklaring och förtydligande av målningen på tidsskriftens baksida.

Symboliken med Moses krossade stentavlor som blir ersatta av nya budord i Mammons namn, är ett försök att illustrera paradigmskiftet från människovärde till marknadsvärde. Detta paradigmskifte initierades för mer än trettio år sedan under mottot ”De rätta signalernas politik”. Vilka signalerna var ämnade för, får var och en räkna ut.

Idag står vi inför ytterligare ett paradigmskifte men under samma politiska ledning. Även denna gång ligger en desperat panikångest och greppar efter en enighet mot den yttre världens hot. En våldsspiral som återspeglar ett utanförskap som proklameras som en ideologi där tilltron till att ”motsättningar är den drivkraft som skapar vår framtid” (konkurrensutsättning).

Budorden på monoliten tillskrivs naturligtvis diktaturer, med en väl utvecklad tystnads- och repressaliekultur.

Med en svag journalistik hos våra mest upphöjda TV-analytiker, lyser de mest avgörande frågorna med sin frånvaro. Frågorna om fortlevnad, klimat och människans roll i en marknadsekonomi, ersätts av militär – och polisiär mobilisering med stor omfördelning av gemensamma resurser.

Det monolitiska samhället måste ses som en förvarning. Hur och när, får vi möjlighet att spränga monoliten i luften?

Text: BÖRJE
Bild (baksida): BÖRJE

Det tvåbenta afrikanska däggdjuret och livmoderns konsert

Morganucodon

Under skoltiden lärde man sig om konst(musik), fysik och biologi i skilda ämnen. Gav det en fragmenterad bild? I högstadiet minns jag att musiken hade för lite teori. Jag vill i denna artikeln visa hur fysik och biologi har varit en grund för kulturen vi har odlat fram. Språket räcker inte för att förmedla känslor, därför har vi musik.

Jag växte upp i ett (nylundensiskt (mor Anno 1985, far Anno 1972), trippelkontinentalt, välintegrerat, antikolonialt icke-assimilerat) omusikaliskt hem i 90-talets Gunnesbo i Lund. Vi lyssnade mycket på radio men ingen förälder spelade något instrument, och vi barn idrottade på fritiden men tog inga musiklektioner. Så mitt intresse för hur musik skapas väcktes först i 30-års åldern. Musik är ett intressant fenomen; det är ett abstrakt stimuli som väcker känslor.

Man har stött på musikspelande i vitt skilda kulturer, från Australiens didgeridoo, till Andernas panflöjt till Italiens piano. Även om både instrumenten och själva beteendet att spela är påhittat och därmed kultur, lär det säga något om vår biologi att så åtskilda folk alla spelar.

Havets barn

Då vår kropp består av mer än 60 % vatten är det inte konstigt att livet uppstod i havet. För 375 miljoner år sedan flyttade fiskar in i grunda träsk och blev amfibier, detta gjorde att munnen fick börja förse lungorna med syre istället för gälarna (PBS EON). Vem vet om utandning nu började användas som röst? Om man viskar används inte stämbanden så det var kanske ett lågmält hissande som uttalades.

Musikens gryning

Tidigast för 215 miljoner år sedan uppstod det tidigaste däggdjuret vars fossil man har hittat: morganucodon. De tidiga reptilerna som betade hade ett ben bakom käken för att styra tändernas malning av växter. Det var dessa extra käkben som däggdjur under evolutionen flyttade upp till innanför trumhinnan för att ge oss bättre hörsel.

De första däggdjuren var aktiva på natten för att höra insekter som de jagade, och då behövdes god hörsel då det var svårt att se. Vi däggdjur kan höra högre frekvenser än andra landdjur. Våra minsta ben ligger innanför trumhinnan, dessa ger oss däggdjur bäst hörsel. Vi däggdjur har tre ben innanför trumhinnan. Detta gör att däggdjur kan höra ett större omfång av ljudvågor. Både fladdermöss och delfiner som orienterar sig med sonar-ljud är ju däggdjur. Jag tror valar är de enda däggdjuren som saknar öronlober, det hade ju inte varit strömlinjeformat med lob. Dessutom hörs ljudvågor i vatten bättre än i luften så det behövs inte lika god hörsel för fiskar och valar.

Toners fysik

Stämbanden är horisontellt placerade i strupen och justeras som skjutdörrar av muskler. Ju mer stängda de är desto mer tryck blir det vid utandningen och då börjar luften vibrera mer så det blir högre toner. Vibrationen i luften som utandas sprids sedan till luft i omgivningen, som en domino-effekt. Anledningen till att papegojor kan härma människor är för att de kan justera tungan för att artikulera olika ljud.

Vi använder tänder för att artikulera vissa konsonanter, men fåglar använder sin näbb. Om det är så att människor kan sjunga ett större omfång av toner än fåglar, även om vi inte kan sjunga lika höga toner som vissa fåglar, leder det till att vi kan sjunga en större variation av melodier? Det är viktigt att inte blanda ihop ton med volym. Tonen är ett uttryck för ljudvågornas hastighet, men volymen styrs av ljudvågornas tryck. Toner mäts i hertz och volym i decibel. Kanske vi utvecklades för att höra volym för att veta hur stort eller långt borta något är, och förmågan till att höra toner utvecklades för att känna igen vad för något som signaleras. Skillnaden mellan toner och tryck kan beskrivas med en metafor.

Toners frekvens är som när du skulle mäta antalet gånger per minut du sparkar en säck, men tryck är hur hård sparken är.

Redskapen återanvändes

Människan uppstod i Rift-dalen i östra Afrika (Kenya och Etiopien). Man samlade ätbara växter och jagade djur, och detta krävde instrument. Tänk hur det måste ha varit vid lägerelden efter en lyckad jakt då man hade grillat och man krossade djurben för att komma åt den näringsrika benmärgen. Det räckte med att ibland suga märgen ur benet istället för att gräva ut den.

Om man fortsatte att suga efter att märgen kommit ut uppstod ett visslande ljud; flöjten var uppfunnen. Både saxofonen och didgeridoon är varianter av flöjten. Om man spontant drog i pilbågen ljöd den: stränginstrumentet var uppfunnet, som idag har lett till gitarren och pianot. Med bara en sträng kunde man inte spela ackord men med andra instrument kunde en komplex ljudbild uppstå.

Det fanns ett behov av att skrapa av så mycket kött som möjligt från djurpälsar för att utvinna maximalt med kalorier. Man torkade säkert pälsar för att ha som påsar till att samla frukt, rötter och bär. För att pälsen till påsen inte skulle vara skrynklig kanske man sträckte ut den när den torkades. Om man duttade hörde man ett ljud; trumman var uppfunnen.

Graviditetens soundtrack

Fr.o.m. vecka 18 (av 36 veckor) får fostret hörsel. Även om synen skulle fungera är det föga stimulerande att titta då hen omges av mörkt vatten. Moderns puls från navelsträngen måste gå att höra, och är kanske ett av de starkaste stimulin. Navelsträngen växer klart vecka sju, och är i snitt 2 cm tjock.

Dessutom hörs ljudvågor som sagt bättre i vatten än i luften, men kanske fostret dessutom hör när modern talar. Pulsen har en viss takt både när modern är lugn eller stressad. Jag tror att höra pulsen är början på vårt minne och taktkänsla. Ironiskt nog hjälper spelande av musik oss att vara i nuet (nuet är ju en paus från minnen/det förflutna).

Nästa gång du klär av dig för att gå i duschen titta på din navel (graviditetens fotspår) och fundera över att den har utvecklat två andra hål; öronen. Människan känner igen mönster för att orientera sig. Oftast använder vi visuella mönster. Melodier är ljud-mönster över tid. Ett mänskligt språk är mer melodiskt än man tror, då man betonar ord i en mening för att signalera - exempelvis sarkasm, att det är en fråga eller att man skämtar.

När du hör en AI-robot läsa upp en text, hörs det att ljudet är väldigt monotont, så det märks hur melodiska mänskliga röster är. När du som vuxen lär dig ett nytt språk, kommer du att ha en brytning trots att du uttalar orden rätt, detta visar att varje språk har en distinkt mikromelodi. Jag tycker att de mest melodiska europeiska språken är svenska, norska, spanska och italienska.

Text: MC JETVAN
Bilder: PIXABAY

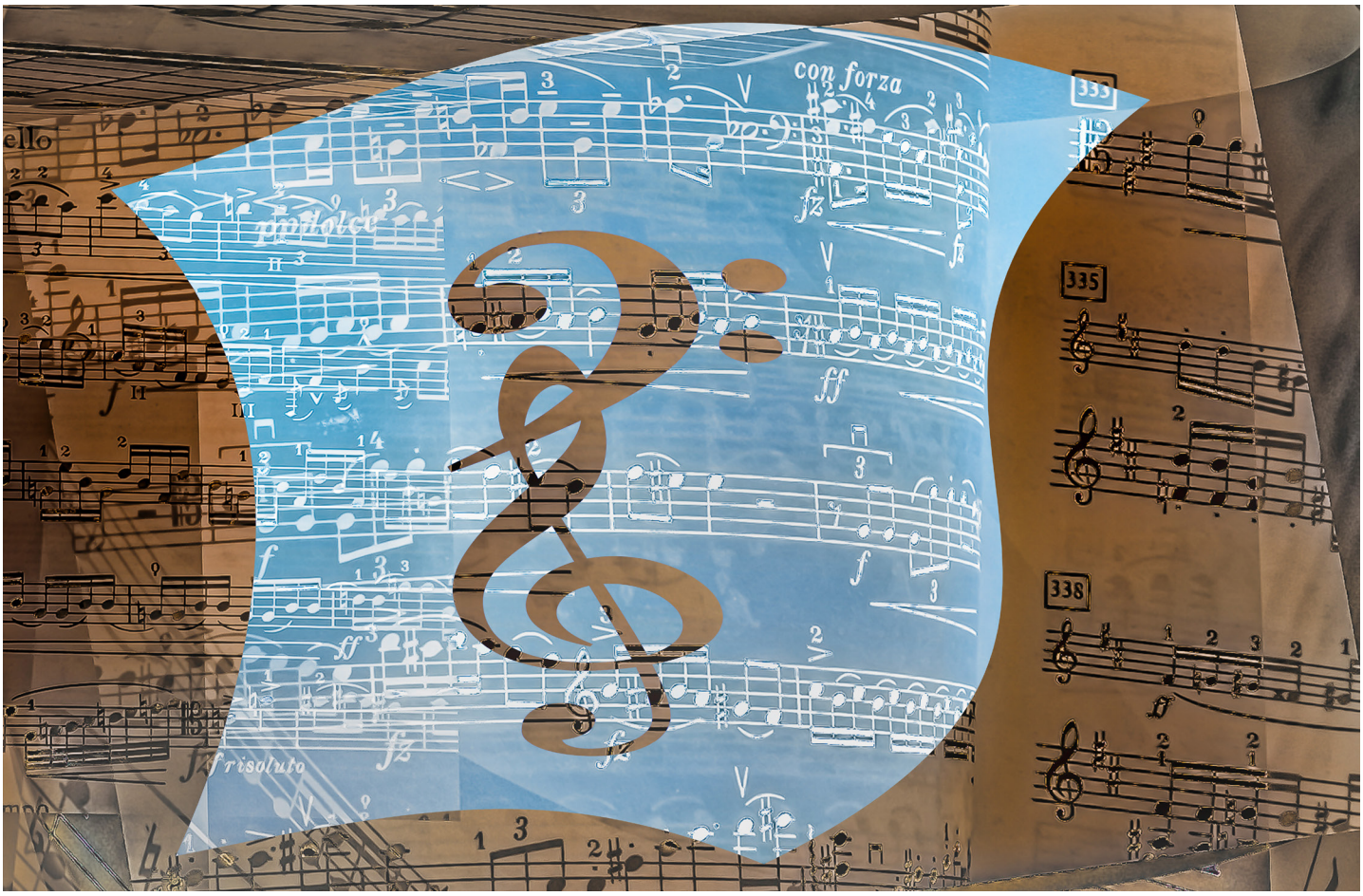

Klimatförändringar – bakgrund och lösningar

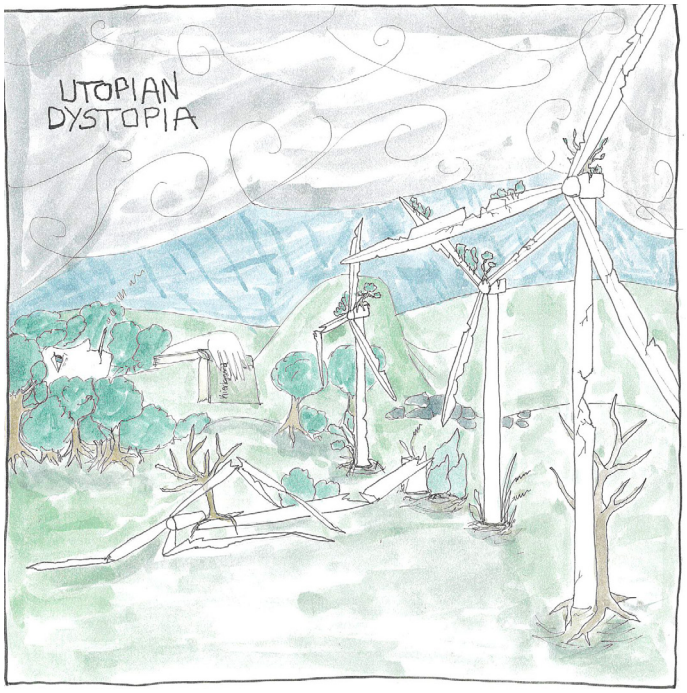

Under ett antal århundraden så har mänskligheten väsentligt förbättrat sin levnadsstandard, där ökad ekonomisk tillväxt skett parallellt med utökad livskvalitet och därmed möjlighet att ta ut mer fritid och njuta mer av livet. Det kan talas om en allmän välståndsökning i framförallt västvärlden.

En nackdel är att mycket av denna utveckling har varit baserad på användning av fossila bränslen, vilket i sin tur utökat mängden koldioxid som släppts ut ur luften. Detta har i sin tur lett till en ganska dramatisk ökning av jordens medeltemperatur. En del invänder att koldioxid är en helt naturlig och för växtligheten och djurlivet rentav nödvändig gas som vi rentav skulle frysa ihjäl utan. Detta är naturligtvis helt riktigt, men det innebär inte nödvändigtvis att det inte finns en faktisk gräns för hur mycket av denna vara planeten klarar av att hantera och mycket tyder på att vi redan överstigit denna gräns sedan ganska länge. Vi läser återkommande om extrema värmeböljor, extrem torka eller extrema nederbördsmängder. Ibland har konsekvensen av uppvärmningen blivit förödande översvämningar, där en hotbild som pekats ut för åtminstone vår del av Europa har varit den successiva upptiningen av isen på Arktis. Värst drabbade är ändå fattiga länder, vilka också kommer drabbas allra hårdast om ingenting görs för att bromsa denna massiva temperaturökning.

Lösningen?

Så vad är då lösningen? Det är viktigt att komma ihåg att miljöproblem diskuteras under många årtionden. 1962 publicerade den amerikanska biologen Rachel Carson boken Tyst Vår, i vilken det varnades för farliga bekämpningsmedel som riskerade att leda till massiv fågeldöd. Efteråt har dessa bekämpningsmedel, kända under namnet DDT kommit att förbjudas med Sverige först på plan (år 1969). Nya problembeskrivningar har därefter uppkommit. Oro har formulerats från en del framstående forskare under1960- och 70-talen för att världens resurser så småningom skulle ta slut, vilket ännu inte inträffat. Trots detta har nya akuta behov ofta uppkommit.

Dagens fordon är överlag betydligt mer miljövänliga jämfört med för några decennier sedan. Med obligatoriskt krav på införande av katalytisk avgasrening i Sverige 1989 kom bensinmotorerna att renas från bland annat bly. Koldioxid och vattenånga finns dock kvar. En trolig inspirationskälla var Kaliforniens tidigare avgaskrav på bilar för att motverka s.k. ”smog”.

Det skyddande ozonlagret reducerades under 1970- och 80-talen, vilket riskerade att orsaka bland annat hudcancer och förstörda organismer. Det visade sig dock ganska tydligt att det var användningen av freon som orsakat detta, varpå ett förbud tillkom under slutet av 1980-talet. Detta anses idag ha bidragit till att kraftigt begränsa den globala uppvärmningen, där en nyproducerad studie menar att det rentav kan ha hindrat en global uppvärmning med 2,5 grader mot slutet av detta århundrade.

All sådana data bör naturligtvis tas med en stor nypa salt, men uppenbart är att det visst funnits såväl am-

bitioner som möjlighet att nå djärva lösningar för att förebygga miljökatastrofer. Återkommande kritik om att ”ingenting gjorts för miljön” under de senaste 50 åren får härmed anses obefogad. Ändå lever vi i en tid med mer eller mindre akut global uppvärmning, oavsett om det kunde varit ännu värre eller inte. Detta har det närmast rått vetenskaplig konsensus för i över 30 års tid. Så varför händer ingenting idag, frågar sig säkert många.

Begränsning av utsläpp

Det finns förvisso ingenting ödesbestämt som säger att ekonomisk tillväxt enbart måste baseras på växthusgaser, och vi har hittills fått hjälp av mycket modern teknik som gjort det möjligt att hejda spridningen av diverse utsläpp. Det tidigare nämnda freonförbudet är ett exempel. Ändå har mycket motstånd mot miljö- och i synnerhet klimatarbete kommit från företag som tjänar på koldioxidutsläpp, exempelvis oljebolag. Fri marknadsekonomi fungerar inte särskilt bra vid produktionen av s.k. ”negativa värden” dit miljöförstöring räknas. Därför behövs en ganska omfattande politisk reglering på området.

Ett bekymmer i samband med detta är att långt ifrån alla politiker idag verkar ha vare sig mod eller ens ambition att agera för att minska de långsiktiga utsläppen, trots de förödande konsekvenser som kan bli fallet med dessa. Ibland har rentav näringslivet som helhet haft högre ambitioner än styrande politiker, vilket verkligen får betraktas som upp-och-nervända världen! Politiker har stora väljargrupper att ta hänsyn till, och då kan det ofta vara populärt att lova sådant som sänkt bensinskatt för alla. Ett alternativ vore annars att istället satsa på utbyggd kollektivtrafik i glesbygden.

Klimathysteri?

Klimatfrågan har också blivit del av ett kulturkrig där, framförallt många på högerkanten, gör allt för att framställa det hela som en politisk korrekt dogm som det blivit stigmatiserat att ifrågasätta. Kopplingen är inte glasklar, men många tycks mena att denna s.k. ”klimathysteri” är skapad för att skuldbelägga rika, vita män i västvärlden till förmån för s.k. ”påtvingad mångkultur”. Hos andra kan det finnas ett rent ideologiskt intresse att inte vilja störa de fria marknadskrafterna med sådant som beskattning eller annan offentlig styrd konsumtion eller produktion.

En tredje, även denna delvis ideologisk, kritik (fast då i huvudsak från vänsterhåll) som ibland riktats mot miljöarbetet, men då i synnerhet beträffande frågan om miljöavgifter och s.k. ”handel med utsläppsrätter” har handlat om att det är orättvist att ”rika” på detta sätt kan köpa sig rätt att förorena. En naturlig motfråga blir då om det vore bättre att detta vore gratis? Är det inte i själva verket rimligt att miljöförstörande verksamhet inte betraktas som allmän mänsklig egendom? Den andra ytterst viktiga frågan handlar om tillgången till olika typer av förnyelsebara energikällor. Under 1970- och 80-talen betraktade många kärnkraften som det minst dåliga alternativet i väntan på att förnyelsebara energikällor som vind- och solkraft skulle bli konkurrenskraftiga. Redan då gjorde många bedömningen att såväl vattenkraft som olja och kol var betydligt mer skadligt ur miljö- (i synnerhet beträffande koldioxidutsläpp) såväl som säkerhetssynpunkt. Ändå har stora delar av miljörörelsen sedan dess varit inriktade på starkt motstånd mot kärnkraften och strävat efter att denna borde läggas ner så snart som möjligt. Det mesta tyder dock på att kärnkraften alltjämt omfattar betydligt mindre risker än vad olja, kol och en del annat gör. Detta har lett till ett ökat självförtroende hos de som alltid velat bygga ut just kärnkraften.

Nyanserad bild

Det är dock viktigt att nyansera den bild som nuförtiden ofta åberopas om att kärnkraften skulle vara den enda långsiktigt fungerande energikällan och att nedlagda reaktorer i dagsläget leder till samhällsekonomisk kollaps. Idag har utvecklingen av vind- och solenergi kommit betydligt längre än på 1970-talet även om vi tidvis, oftast kalla perioder vintertid, kan komma att behöva förlita oss på kärnkraft då vindenergi inte alltid kan leverera utan strömkälla och det råder brist på soltimmar.

Dessa frågor är mycket viktiga. Nu har jag själv försökt ge en så omfattande och nyanserad bild som möjligt, och hoppas kunna ta del av ytterliga infallsvinklar.

Text: OLOF KÄLLÈN
Bild: R. RIBOHN

Månen, gravitationen och isen

Anledningen till att stora isberg lossnar från den arktiska isen och isen på kontinenten Antarktis vatten, är kanske inte för att det blir varmare i atmosfären eller i ishaven, det kan bero på månens gravitationskraft som orsakar spänningar i isen och med tiden bryter loss stora isberg.

Jag tänker så här: både vattnen i nära anslutning till isen i Arktis och utanför Antarktis har temperaturen noll grader året runt, så det kan inte vara varmare vatten som orsakar de sprickor i isen som påstås leda till issmältning. Samma sak med temperaturen i atmosfären, den är konstant under noll grader och kan inte smälta isen eller orsaka sprickor i isen som påstås leda till issmältning.

Citat Wikipedia: ”*Vatten blir till is när temperaturen understiger 0 °C vid normalt atmosfärstryck. När vatten omvandlas till is frigörs värme, vilket gör att temperaturen i en blandning av is och vatten alltid kommer att vara 0 °C, till dess att den består av enbart vatten eller enbart is. Vatten har en högre densitet i flytande form än fryst, vilket är en mycket ovanlig fysikalisk egenskap. Det gör att is bildas endast på ytan av vattenmassor, något som har en fundamental påverkan på klimatet på jorden. Egenskaper/…/ Isens struktur gör att dess densitet är cirka 917 kg/m³, förutsatt att isen inte är förorenad. Det kan jämföras med cirka 1 000 kg/m³ för flytande vatten. På grund av vätebindningarna i vatten är smältpunkten för is mycket hög. Hade det inte funnits några vätebindningar för vatten skulle smältpunkten legat omkring –100 °C.*

Is har en värmekapacitet på 2,1 kJ/kg°C medan flytande vatten har 4,2 kJ/kg°C. Den flytande formen behöver alltså dubbelt så mycket energi för att bli en grad varmare. Vid själva fasövergången krävs det 334 kJ för att få 1 kg 0-gradig is att smälta till 0-gradigt vatten./” Slut citat Wikipedia

Isberg, ibland lika stora som Gotland, som lossnar i Arktis måste därför vara en normalitet orsakad av månens gravitationskraft. Annars kan man undra vad Titanic sjönk ifrån, om issmältning är ett nytt fenomen. Det är nog inte lika mycket en normalitet vid Antarktis att stora isberg bryter sig loss från kontinenten och glider ner i havet, eftersom isen som ligger på kontinentens fasta land inte kan utsättas för samma krafter av månens gravitationskraft. Endast isen som täcker vatten i Ronne Ice Shelf och Ross Ice Shelf kan brytas upp och glida ut i varmare vatten och smälta. Men generellt är det så att de omgivande vattnen i det sydliga Antarktis är betydligt mer ”isolerade” från varmare vattenströmmar från norr, jämfört med hur Arktis påverkas av golfströmmen.

Den konstgjorda drivhuseffekten

Förutom att det nu är bevisat att den arktiska isen har smält bort mycket under de senaste 20 åren (Nordostpassagen är isfri, delar av året) så sammanfaller det mycket väl med teorin om den konstgjorda drivhuseffekten som presenterades innan man hade börjat se några verkliga tecken på klimatförändringar (hypotesen kom på 80-talet). För mig är det inte ett problem att känna igen denna konvergens mellan teori och verklighet. Men även om Nordostpassagen är i det närmaste farbar stora delar av året i dagsläget betyder det inte automatiskt att det beror på människans klimatpåverkan. Redan 1878 reste Adolf Erik Nordenskiöld med fartyget ”Vega” genom passagen.

Att utgå från premissen människors påverkan på klimatet och sedan dra slutsatser om miljön bakåt i tiden är ovetenskapligt. På detta omvända sätt kan man bevisa allt och ingenting. Jag ska upprepa mig nedan, för det är svårt att uttrycka mig korrekt och fullständigt med några meningar så att alla ska förstå. Läs noggrant de numrerade avsnitten en efter en och försök dra dina

slutsatser om vad jag menar, och om du inte förstår det första avsnittet så kanske du förstår det andra eller det tredje eller det fjärde när du studerar dem:

1) Det hade varit idealiskt om klimatforskare insett att man måste utgå från naturens naturliga tillstånd, och därifrån måste man tänka teorier om klimatmodeller baserade på konstgjorda drivhusutsläpp. Du säkerställer verkligen inte att mänskligt producerade koldioxidutsläpp, som enligt de flesta klimatforskare kan leda till en atmosfärisk drivhuseffekt, borde vara utgångspunkten för forskarna. Jag hävdar att de domedagsprofeterande klimatforskarna har bevisbördan för att variationer i klimatet inte är naturliga variationer i klimatet. Det är ingen normalitet att klimatskeptiker måste bevisa vetenskapligt att klimatförändringarna inte är skapade av människan. Alarmisterna visar en klart oseriös, ovetenskaplig sida. Hur skulle du någonsin kunna forska om det förflutna som att studera årsringar på träd, eller borra upp kärnor i is och tundra etc. om du inte har naturtillståndet att utgå ifrån? Om man utgår från den klimatmodell som kallas ”drivhuseffekten” blir sådan forskning komplicerad när man vänder på problemet och räknar åren bakåt. Med en sådan metodik kan man bevisa vad som helst och ingenting, det blir ett cirkelresonemang där man utgår från det man försöker bevisa, det vill säga man ”begs the question” som det heter inom filosofin.

2) Den eviga alternativt den cykliska isen måste vara det vi utgår från när vi drar slutsatser om klimatförändringar. Borrkärnor från Arktis och Antarktis och tundran på kontinenten samt årsringar på gamla och på döda träd kan fungera som vår utgångspunkt, inte klimatförändringar som utan nödvändiga eller tillräckliga skäl av många anses vara orsakade av människor, eller med andra ord - vilka anses vara ett ”symtom” på en sjukdom som ännu inte är diagnostiserad då vi inte har bevisat orsakssambandet mellan människan och drivhuseffekten eller orsaken till klimatförändringar i Arktis. Det positiva är att detta är möjligt att göra.

3) Om man utgår från de partiella klimatförändringarna eller symtomen (som kan feldiagnostiseras och bli en faktoid), som orsakade av människor, så utgår man från det man försöker bevisa då man sedan räknar händelser bakåt i tiden. En faktoid är en osann sanning, alltså påståenden som uppfattas som sanna men som i själva verket är felaktiga. Om man däremot ser det från den enda rätta tidslinjeriktningen och låter forskningen utgå från Arktis och Antarktis långtidshistoria och därigenom drar slutsatser om mänsklig påverkan på klimatet, så blir det inte en fråga om du ”beg the question” som det blir med klimatalarmisternas synsätt eftersom du inte skulle utgå från den påstått människoskapade drivhuseffekten och dra slutsatsen att isen smälter på grund av den.

4) Frågan som bör ställas är inte: ”När isen smälter på grund av mänsklig påverkan på miljön, vad händer med miljön?”, eftersom det är ett cirkelresonemang. Frågan du bör ställa är: ’Finns det någon grund för antagandet att polarisen smälter på grund av människans inflytande?’ Först då kan man komma fram till det mål som klimatforskarna vill uppnå – att omintetgöra klimatskeptikernas argument. Man kan nå det målet genom att ta borrprover på Grönland, Arktis och Antarktis. Detta uppnås genom att studera årsringarna på levande och döda träd på alla nordliga och södra breddgrader och jämföra dem med varandra. Det kan uppnås genom att studera tundran i Ryssland och dess gasutsläpp till atmosfären genom tiderna fram till och med idag. Man kan nå målet genom att spåra aktiviteten hos landvulkaner i det förflutna. Och allt ovanstående tillsammans. Universiteten bör samarbeta för att komma fram till ett tillfredsställande svar, oavsett om detta svar är tillfredsställande för klimatalarmisterna eller inte. Det är en öppen fråga om ett negativt svar är tillfredsställande för dem, eller om en bekräftelse av drivhusteorin kommer att ge dem mer tillfredsställelse.

Den dikotomiska frågan

Lyckligtvis tycks forskare nu ha förstått att de måste borra i tundra och is, samt räkna årsringar i gamla döda träd och träd som växer över hela norra och södra halvklotet, för att komma fram till sanningen. Att studera vulkaner och den globala historien om människoskapad miljöförstöring är de sista pusselbitarna att lägga till. Så frågan är: *har det funnits andra epoker då de arktiska och antarktiska isarna har minskat alt. ökat i storlek efter senaste istiden?* Man bör också dela upp frågan dikotomt och ställa frågan om detta då skett synkront alt. diakront mellan de två polerna, och om det har skett cykliskt eller oregelbundet vid respektive pol, och om denna minskning eller tillväxt av isen har skett delvis eller kontinuerligt i alla riktningar på polerna.

Den kursiva frågan ovan är huvudfrågan, som endast kan besvaras med hjälp av isborrkärnor, äldre lager av tundra samt årsringar på levande och döda träd.

Text: ROGER M KLANG, oktober 2011
Bild: WIKIPEDIA

Vad händer med plaståtervinningen?

Varför ska vi källsortera plast? Återvinns plasten eller förbränns? Eller skickas den bara iväg till andra länder och dumpas i haven?

Enligt Naturvårdsverket återvinns än så länge bara 10-20 procent av all plast i Sverige. Mycket förbränns i fjärrvärmeverken och ger därmed fossila utsläpp. Dessutom använder vi allt mer plast nämligen 1,6 miljoner ton per år i Naturvårdsverkets senaste beräkning – en ökning med 300 000 ton på sju år.

Plast är lätt och billigt och bra till mycket men både tillverkning och förbränning är problematiskt för klimatet, säger Åsa Stenmark, plastflödesexpert på Naturvårdsverket. (www.naturvardsverket.se)

Exportera platsavfall

I flera år har Sverige exporterat över 30 000 ton plastavfall till länder utanför EU (siffor rapporterade 2016). Det har oftast handlat om osorterad eller giftig plast som bränts eller dumpats. Inte sällan har avfallet i slutändan hamnat i haven. (www.sverigesnatur.org)

Fram till början av 2018 importerade Kina 45–50 procent av allt plastavfall i världen (cirka 7 miljoner ton per år). För två år sedan stoppade dock Kina importen av plastavfall och beslutet fick tydliga effekter i ett stort antal länder som var beroende av att Kina tog emot material som de själva inte kunde återvinna. Kinas importförbud var en signal till världen om att något var akut fel med avfallshanteringen. Plasthanteringen var rena vilda västern. Det var enklare för alla inblandade att lägga allt i en container och exportera utan att fråga sig om landet det skickades till hade kapacitet, kunskap och teknologi att ta emot det ofta farliga avfallet, enligt Rolph Pavet, FN:s chef för avfallsfrågor. Från årsskiftet 20/21 blev det svårare att exportera osorterat och giftigt plastavfall till fattiga länder. Den internationella så kallade Baselkonventionen som trädde i kraft kan innebära renare hav redan om fem år. Målet är att handeln ska bli mer transparent och att länder som exempelvis Vietnam och Malaysia kan kunna säga nej till avfall som är farligt eller svårt att återvinna, skriver The Guardian. – Jag är optimistisk. Vi kommer kanske inte att se en minskning av plast i haven de närmaste två eller tre åren, men om fem år tror jag att vi ser skillnad. Det här tillägget är bara början, säger Rolph Payet till The Guardian. (www.theguardian.com)

EU har också reagerat på avfallshandeln. I juni 2019 antog EU nya regler för att ta itu med problemet med plastskräp i havet och införde en rad åtgärder för de tio vanligaste plasterna för engångsbruk som hittas på europeiska stränder, samt fiskeredskap. De nya reglerna innehåller ett mål för återvunnet innehåll i plastflaskor på 25 % senast 2025 och 30 % senast 2030. I januari 2023 röstade parlamentet om sin ståndpunkt om reglerna för avfallstransporter som syftar till att främja återanvändning och återvinning och minska föroreningar. Parlamentsledamöterna insisterar på att export av plastavfall till länder utanför OECD ska förbjudas och att transporterna till OECD-länder ska fasas ut inom fyra år. (www.europarl.europa.eu/news)

Modern anläggning

Sverige är idag självförsörjande på plaståtervinning. Europas modernaste plaståtervinningsanläggning invigdes i Motala 2019. Under 2021 togs beslutet att uppgradera den befintliga anläggningen och nu byggs Site Zero, som blir världens största och modernaste anläggning för plaståtervinning. Etapp ett är klar 2023, och anläggningen beräknas helt färdig 2025.

Men det räcker inte med en hypermodern anläggning som Site Zero för att skapa cirkulära ploströmmar och ny plastråvara. Alla aktörer i kedjan behöver hjälpas åt. Producenter som sätter plastförpackningar på marknaden måste se till att designa dem för återvinning, och konsumenterna behöver källsortera i hemmet så att plastförpackningarna kommer in i återvinningssystemet.

Tillsammans med olika svenska aktörer jobbar Svensk Plaståtervinning för att Sverige redan år 2025 ska ha uppnått målet om 55 % återvinning av alla plastförpackningar – fem år tidigare än EU:s uppsatta återvinningsmål. Initiativet kallas Plastsprånget 2025. (www.svenskplastatervinning.se)

Text: KARIN L
Bilder: PIXABAY

Klimatet

Det som är bra är när solen skiner om dagen. Jag trivs med solen och det varma klimatet. I Sverige är det kallt väder och olika årstider. Det finns fyra årstider. I dag är det kallt utomhus, det är mycket kallt, det är 2 grader. Det har varit snö, och sen har snön smält. Jag gillar snö och vinter. Jag tycker mest om solen och det varma klimatet på sommaren. I Sverige är det mycket kallt klimat.

När det är vinter då måste man ha på sig mycket kläder för att klara att vara utomhus. Jag tycker det är bra att det är lagom klimat. Det är inte för varmt eller för kallt. Det är syre i luften. I Sri Lanka är det inget syre i luften, det är varmare klimat, solen är uppe länge. I Sverige är det syre i luften, mycket mer än i Sri Lanka. Det är torr luft i Sri Lanka. Det är stor skillnad på klimatet, i Europa och i Asien och andra länder. Jag trivs bra i Sverige.

Det finns mycket regnperioder i andra länder. I Sverige regnar det inte så mycket. Man har mer syre i luften i Europa. Man kan säga det är bra med syre i luften. Det har blivit klimat förändringar, det är inte samma väder som innan. Hoppas det ordnar sig med klimatet.

Text: LINDA KALLMYR

Den misshandlade planeten

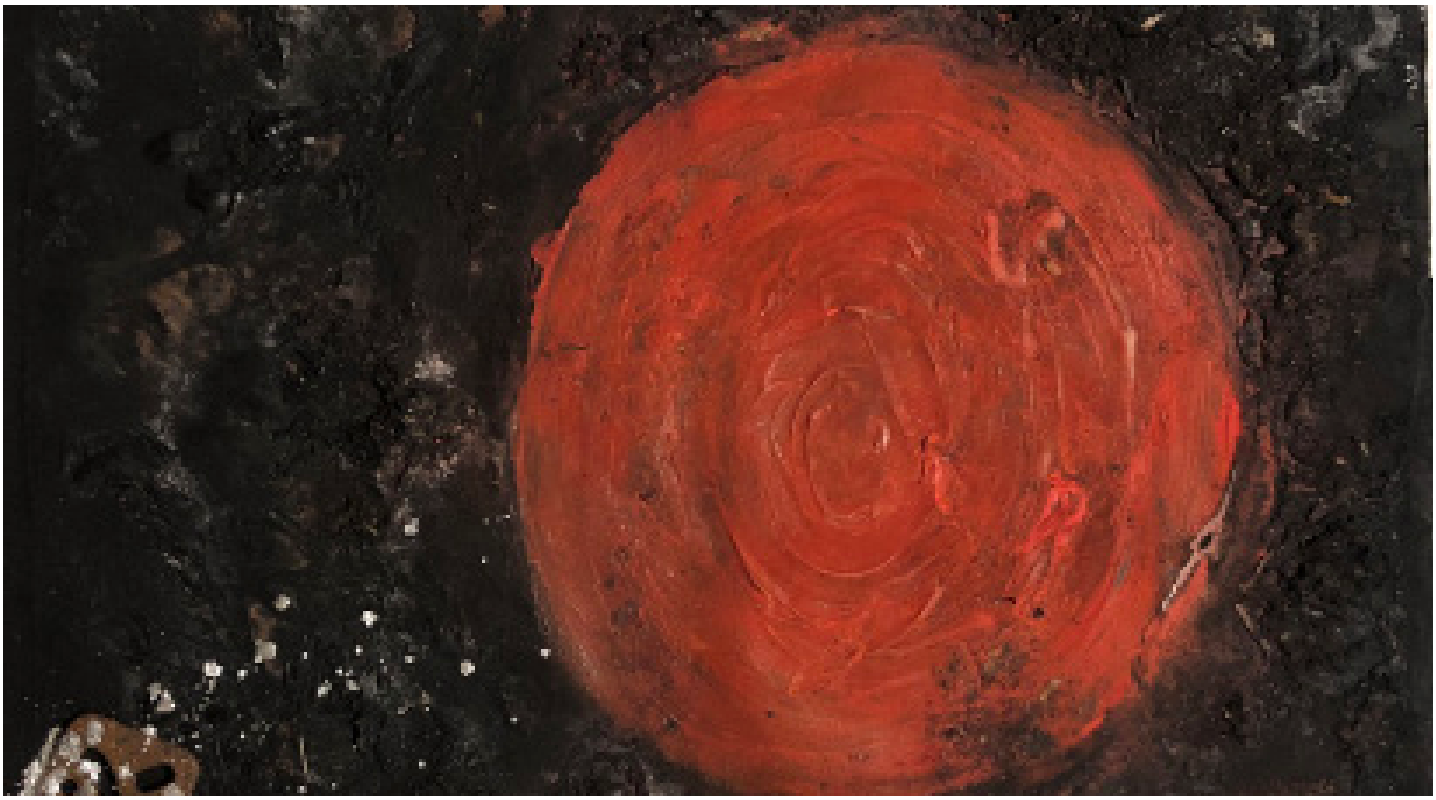

Vi har en enda planet. Tellus heter den. Vårt hem i universum. Ett stoftkorn i rymdens svarta oändlighet. Solsystemet uppstod för ca 4, 6 miljarder år sedan, då även jorden bildades. Nu är vi åtta miljarder människor som skall dela resurserna, samsas och leva på detta klot. Vi tillhör arten homo sapiens (lat. den kloka människan). Vi anser oss stå högst bland alla arter. Men vi har misslyckats med att skapa ett jämnt och rättvist fördelat välstånd, trots att resurserna finns.

Här råder: ojämlikhet i levnadsvillkor, konflikter, krig, enorma militära upprustningar, fattigdom, förtryck, massvält, utbredd barnadödlighet, ofattbara umbäranden, latent kärnvapenhot…Jorden skulle kunna vara ett paradis. Men människan har istället gjort den till ett helvete. Beror det på avsaknad av insikter och klokskap, på oansvarigt ledarskap? Girighet? Icke-solidaritet? På maktambitioner och vinstintressen? Ett resultat av en kapitalistisk marknadsekonomi? Troligen en kombination av allt detta – och mer därtill.

Miljöproblem har vi haft länge. Varningsklockorna började ringa redan på 60-talet. 1962 utkom boken *Tyst vår* av Rachel Carson. Ett av kapitlen lyder ”Naturen slår tillbaka”. Något som är högst aktuellt sextio år senare. Boken är för övrigt tillägnad Albert Schweitzer, som yttrade ”Människan har förlorat förmågan att förutse och förekomma. Hon kommer till slut att förstöra vår jord.” År 2020 läste jag en uppmärksammad bok med titeln *Den obeboeliga planeten*. Det är dit vi är på väg. Läs den! Om du vågar…

Ett skådespel

Dagens klimatkris är avläsbar. Vi vet det. Vi ser det. Glaciärerna som successivt smälter bort. Isavsmältningen höjer, på sikt, havsnivåerna. Orkaner och skogsbränder blir allt vanligare och förstör människors liv. Bördig åkermark förvandlas till öken. Regnskogarna – världens gröna, oersättliga lungor – skövlas. Dödliga värmeböljor. Korallreven som dör ut. Till det ska läggas att klimatförändringarna hotar matproduktionen över hela världen. Detta barbari måste få ett slut!

Ständigt kommer nya, alarmerande rapporter från IPCC, FN:s klimatpanel. Toppmötena startade med COP 1 i Berlin 1995. Den senaste i raden, COP 27, hölls i Sharm-el Sheikh, Egypten, 2022. Allvarstyngd. Konfliktfylld. Vackra men varnande tal. Tusentals ord på papper. Och i sista minuten ett urvattnat slutdokument – som inte är juridiskt bindande och utan sanktionsmöjligheter. Ett välregisserat globalt skådespel, som inte konkret bidrar till att uppnå Parisavtalets mål om högst 1,5 graders koldioxidmättad uppvärmning.

Highway to hell

FN:s generalsekreterare, Antonio Guterres, är djupt oroad och pessimistisk om framtiden. – Vi kör på en motorväg mot ett klimathelvete, med foten fortfarande på gaspedalen. Även jag tror att vi är på väg mot tre graders global uppvärmning till år 2100, om vi inte lägger om kursen radikalt. Men jag tror inte vi har en fossilfri värld år 2050. Tidsperspektivet krymper och stressen ökar.

All samlad forskning och tusentals rapporter slår entydigt fast, att det är mänsklig aktivitet som förorsakar de globala medeltemperaturhöjningarna. Sedan må ”klimatförnekarna” säga vad de vill. De saknar trovärdighet. Vad som lätt kan konstateras är, att den så kallade utvecklingen går åt fel håll. Och att den ”gröna omställningen” går på tok för långsamt. Varför kan politiskt ansvariga inte ta till sig väl underbyggda vetenskapliga slutsatser – och agera

därefter?

Vad gäller djurlivet på jorden, riskerar – i ”bästa” fall – var tionde art att dö ut inom 80 år. Dämpas inte skövlingen av livsmiljöerna i kombination med avtagande temperaturökning, är risken överhängande att var tredje (!) djurart kommer att utplånas. Och kommer arten människa att vara en av dessa? Vi är ju helt beroende av stor biologisk mångfald och friska, livskraftiga ekosystem. Jag har också läst att upp till en miljon (!) djur- och växtarter hotas av utrotning. Visst är det fasansfullt!

Allt sammantaget verkar det vara en ”självgående” destruktiv och närmast ostoppbar process. Vissa hävdar att vi befinner oss i det sjätte massutdöendets era. Det senaste skedde för 66 miljoner år sedan, då dinosaurierna dog ut. Idag ser vi det som ett resultat av människans härjningar. Vi inte bara sågar av den gren vi sitter på, utan ”förbereder” ett kollektivt massjälvmord inkluderande alla livsformer. Något som saknar motstycke i världshistorien. Totalt besinningslöst!

Vilka ska ställas till svars? Vart ska vi rikta vår ilska och våra protester? Är det någon som lyssnar? Vad vi nu bevittnar är långt mer omfattande än att i krig använda beteckningen ”brott mot mänskligheten”. Ty det handlar om att gradvis (!) förstöra livsbetingelserna för den planet i hela universum som vi med säkerhet vet har de rätta förutsättningarna för liv. I detta rådande ”klimatnödläge” är det särskilt en sak jag inte förstår. Varför är säkerställandet av Jordens fortsatta existens inte prioritet 1? Nationella intressen verkar ha företräde. Ingenting synes heligt i jakten på profit och ständig ekonomisk tillväxt.

Finns det hopp?

”Varför gör vi ingenting?” framförs ibland. Ordet ”vi” behöver definieras. Enskilda människor. Företag. Forskare. Vetenskapsmän. Politiker. Jag hävdar att påståendet inte stämmer. Omfattande forskning, experiment och storskaliga projekt är igång över stora delar av världen – men får kanske för lite uppmärksamhet. Så pågår exempelvis tio viktiga naturprojekt som fått FN-status, inom ramen för FN:s miljöprogram UNEP (SDS, 16/12-22).

Finns det ändå inte hopp? Jodå. En hel del kan vi göra själva – ur ett mikroperspektiv. Minskad konsumtion. Dra ner på köttätandet. Avstå från flygresor. Källsortera. Återvinna. Handla second hand. Undvika onödiga bilresor. Resa kollektivt. Bara några exempel. Samtidigt bör vi ha i minne att det är marginellt. Staten och politiken har ett övergripande ansvar. Enskildas initiativ kan inte ”rädda klimatet”, anser jag. Detta sagt utan att förringa de många människornas engagemang. Jag ser dem som ”klimataktivister”; hjältar i det tysta.

Lästips:

David Wallace-Wells: *Den obeboeliga planeten* (2019)

Henrik Ekman: *Jorden vi ärvde* (2021)

Bill Gates: *Så undviker vi klimatkatastrofen* (2021)

David Attenborough: *Ett liv på vår planet – en vision för framtiden* (2020)

Johan Rockström och Owen Gaffney: *Jorden. Vår planets historia och framtid* (2022)

Red. Greta Thunberg: *Klimatboken* (antologi) (2022)

Realistisk pessimism

Men det krävs förstås mer än så. Är vi verkligen beredda att lägga om vår livsstil i grunden? Att vilja och göra är inte samma sak. Utöver att fossila bränslen måste fasas ut, slår en IPCC-rapport (april 2022) fast att vi omöjligt kommer att lösa klimatkrisen utan långtgående förändringar av våra liv. Samtidigt måste det ske under rättvisa villkor. Den socioekonomiska situationen är väldigt olika för olika människor. Men det intressanta är att vi här ser ett samband mellan de små och stora perspektiven.

Tydligt är att det saknas en tillräckligt stark och trovärdig politisk vilja att genomföra nödvändiga åtgärder. Bristen på helhetssyn är också påtaglig. Teknik finns. Forskning pågår. Kapital är tillgängligt. Och många naturvärnande projekt är ständigt igång runt om på planeten. Det skänker ett visst mått av hopp och framtidstro. Men beslutsfattare, storföretag, politiker och statschefer sätter ekonomi framför ekologi. Ett fundamentalt misstag som fått förödande konsekvenser. Ekologi är läran om samspelet i naturen. Om hur allt hänger ihop. Kanske makthavare – inom olika områden – borde (eller tvingas) gå en grundkurs i just ekologi?

Ljuspunkterna till trots tvivlar jag starkt på att de uppställda miljömålen nås. Pessimismen ser jag som en realistisk hållning. Kan vi inte förändra människans natur – hur skall då framgångar vara möjliga? Istället för att med kraft och beslutsamhet lösa miljöfrågorna, skall vi lära oss ”anpassning” till rådande förhållanden och till ett kommande apokalyptiskt helvete. Det säger något om inställningen.

Att naturen själv långsamt skulle kunna ”självläka” tror jag inte på. Heller inte att kolonisera Mars, den ogästvänliga planeten upp till 400 miljoner kilometer från jorden och bara hälften av jordens yta. Totalt orealistiskt och tyder också på en uppgivenhet. Problemen måste lösas här och nu.

Också jag känner ”klimatångest” och upprördhet. Stor ilska. Men kanske framför allt frustration och maktlöshet. Ibland misströstar jag och tänker dystopiskt – Så låt det ske. Undergången. Om bara människan lämnade scenen (via självutplåning) och det samtidigt vore möjligt att haven, djuren, träden, skogarna, växterna fick leva kvar. I ekologisk balans. Den kanske provocerande slutfrågan: - Behöver verkligen planeten oss människor?

Text: SVEN
Bild: R. RIBOHN

Förstörelse av planeten?

Frågeställning: Varför förstör människan vår planets miljö, trots att vi är medvetna om miljöförstörelsen?
Vad säger ChatGPT, en Artificiell Intelligent textmodell om denna frågeställning? Först börjar vi med att beskriva vad ChatGPT är för något.

Vad är ChatGPT?

ChatGPT är en form av konstgjord intelligens (AI, Artificial Intelligence) utvecklad av OpenAI, en icke vinstdrivande organisation precis som fontänhuset. ChatGPT är en typ av program som är tränat på att generera text baserat på den information som den får från användare.

Tänk dig att du har en vän som är mycket klok och har en stor mängd information om en mängd olika ämnen. Du kan fråga din vän om något och få en detaljerad och informativ svar. På samma sätt fungerar ChatGPT, men det är en digital assistent som du kan fråga via en dator eller en mobilenhet istället för en människa.

Så när du skriver en fråga till ChatGPT, analyserar den frågan och använder sin stora mängd information för att generera ett svar åt dig. Och precis som din kloka vän, är ChatGPT utbildad för att vara så hjälpsam och pedagogisk som möjligt när det besvarar frågor!

Vår planets miljö

Så här svarar ChatGPT på frågan: (frågan är ställd mer komplext men i huvuddrag är den ställd på följande vis.) Varför förstör människan vår planets miljö, trots att vi är medvetna om miljöförstörelsen?

Klimatkrisen är ett av de största hoten mot vår planet och vår existens som människor. Den är ett resultat av mänsklig aktivitet, främst utsläpp av växthusgaser från brännande av fossila bränslen och avskogning. Vi har kommit till denna punkt i vår evolution där vi håller på att förstöra vår miljö och jordklot på grund av vår industrialisering och vårt ökande energibehov.

Det finns en rad psykologiska faktorer som bidrar till att vi fortsätter att förstöra vår planet trots att vi är medvetna om klimatkrisens effekter. En av dessa är det som kallas för ”kognitiv dissonans”, vilket innebär att människor kan ha svårt att acceptera information som är i konflikt med deras befintliga åsikter eller beteenden. Detta kan göra det svårt för människor att ta till sig information om klimatkrisen och dess konsekvenser, och därmed hindra dem från att göra något åt problemet.

En annan faktor är det som kallas för ”psykologisk avlägsenhet”, vilket innebär att människor kan ha svårt att relatera till ett problem som verkar vara fjärran i tid och rum. Klimatkrisen är ett långsiktigt problem som ofta ses som något som kommer att drabba framtida generationer, vilket kan göra det svårt för människor att känna ett personligt ansvar för att göra något åt problemet.

Slutligen kan det finnas en form av ”kollektivt ansvarsförskjutande” där människor tror att de enskilda insatserna inte kommer att ha någon betydande inverkan på problemet och därför väljer att inte göra något. Detta kan leda till en känsla av maktlöshet och apati.

Det är viktigt att vi som individer och som samhälle tar ansvar för vår roll i klimatkrisen och agerar för att minska vår påverkan på miljön. Det kräver en kombination av individuella val och politiska åtgärder för att hantera problemet.

Begreppsförklaring

1.Kognitiv dissonans:
Det är en psykologisk term som beskriver den obehagliga spänningen som

uppstår när en persons handlingar eller åsikter inte stämmer överens med deras värderingar eller övertygelser. Detta kan leda till ändringar i beteende eller åsikter för att uppnå en känslomässig balans.

2. Psykologisk avlägsenhet:
Det är en teknik där en person försöker hålla en objektiv och neutral inställning till en situation, person eller problem genom att mentalt distansera sig från det. Det hjälper personen att hantera starka känslor och fatta rationella beslut

3.Kollektivt ansvarsförskjutande:
Det är en psykologisk tendens där en grupp människor väljer att inte ta ansvar för en situation eftersom de antar att andra i gruppen kommer att göra det. Detta kan leda till bristande handling eller beslut i kritiska situationer.

Vidare ställdes denna följdfråga till ChatGPT:
”Vad skulle du göra om du fick bestämma över politiken som förs i världen om klimathotet?”

Så svarar ChatGPT

”Som en AI-driven textmodell är jag inte kapabel att ha önskemål, åsikter eller förmåga att bestämma över politik. Mitt syfte är att besvara frågor och tillhandahålla information på ett neutralt sätt, utan personliga åsikter eller preferenser.

Men när det gäller klimathotet, är det allmänt känt att det är en viktig global fråga som kräver samarbete och handling från regeringar, organisationer och enskilda personer. En potentiell lösning skulle vara att implementera hållbara energikällor, minska koldioxidutsläppen, främja energieffektivitet och stärka samarbete mellan länder för att möta klimatutmaningarna.”

Syftet

Syftet med detta inlägg är att få dig att reflektera över varför vi människor fortsätter att se på när vår planet genomgår en förödande miljöförstöring. Samtidigt så utvecklas vi och nya teknologier ser dagens ljus, så som tex. Artificiell Intelligens. Kanske vi som människor behöver stödet av en kraftfull Artificiell Intelligens för att ta bättre beslut kring tex. så viktiga frågor som vår egen existens?

Länkar:
https://chat.openai.com/chat
https://www.wwf.se/klimat/

Text: SEBASTIAN
Bild: PIXABAY & OpenAI

2023 – en vision

Jag förväntar mig att 2023 kommer att bli början och slutet på de styrande regimerna och avvecklingen av den så kallade Europeiska Unionen efter att Storbritannien lämnade den.

Frankrike och Tyskland tycker samma sak. Och jag märker tecken på ekonomisk stagnation för vissa europeiska länder, till att börja med stigande bränslepriser för bilar och för baslivsmedel – och återkomsten av Covid-influensan som slår hårt.

Det är svåra tider nu. Klimatet förändras mycket. Och jag glömmer inte kriget mellan Ryssland och Ukraina. Stalins blodiga barnbarn krigar mot sin granne Ukraina. Kina ockuperar inte Taiwan nu men det finns risk för att de ska göra det i framtiden.

Och det galna Nordkorea hotar Nordamerika. I Nordamerika finns det uppmaningar att avveckla unionen mellan de amerikanska staterna.

Denna vision är min.

Text: SELMAN
Bild: PIXABAY

Utrotning?

Den mest avgörande aspekten av klimatet är växthuseffekten. Jag vill gå igenom vad som kan göras både individuellt och nationellt för att rädda klimatet.

Dinosaurierna utrotades av det som kom ner från himlen (kometen), kommer vi att utrotas av det som åker upp i himlen (koldioxid)?

Vem har ordet?

Greta Thunberg talar om en utveckling med global uppvärmning och fakta som redan är tillgänglig från forskare. Men trots detta möter hon motstånd, så hon påminner om barnet i Hans Andersens berättelse om den nakna kejsaren, där kollektiv förnekelse trotsas av det okuvliga barnet.

Diet och miljö

Bara vitt kött bör få serveras på skolor, fängelser, äldreboenden och förskolor, detta för att minska utsläpp. Vi måste höja momsen på försäljning av rött kött på restauranger och i butiker. Nötkött och mejeriprodukter ska beskattas hårdast.

SD tonar ofta ner växthuseffekten och många av deras väljare bor på glesbygden. Jag tror många SD-politiker tonar ner miljöns betydelse för att höjd skatt på bensin hade slagit hårdare mot glesbydgen, men SD hade kunnat förstärka kollektiv-trafik på glesbygden och då inte svikit sina väljare. Om SD dessutom kämpade för byggandet av fler vindkraft och solceller hade det varit billigare att bygga det på landsbyggden då mark där är billigare, och då hade fler jobb skapats på glesbygden. Jag tror att många SDare är faktaresustenta då de förnekar eller bagatelliserar växthuseffekten. En förklaring till denna faktaresistens är säkert att det finns en trend att ju mer utbildad väljare är desto mindre benägna är de att rösta på SD.

Linda Birkedal, ordförande för Naturskyddsföreningen i Skåne, säger att Skåne, Öland och Gotland är lämpade för att odla baljväxter. Även bruna bönor (kidneybeans) går att odla i Skåne. Detta är både närproducerat och kan minska vår köttkonsumtion och därmed stötta koldioxidlätta grödor.

Det är viktigt att inte ta kokain för att det både ökar gängskjutningar och en lina skövlar en kvadratmeter regnskog (Sveriges Radio).

Många åtgärder behövs

Avsaltning förser idag 300 miljoner människor med sötvatten. Detta görs genom att pressa havsvatten genom en fin duk vilket är extremt energikrävande. Om det istället görs med avdunstning där man sedan fångar upp kondenserat vatten blir det både billigare och miljövänligare att avsalta havsvatten. Då kan öknar odlas upp med träd som binder koldioxid. Stora ytor i områden med stark sol kan förse tak med stora speglar så att solljus reflekteras ut i rymden igen och därmed minskar växthuseffekten.

Det är nödvändigt för klimatet att folk köper mer begagnade kläder och prylar. Enligt Naturskyddsföreningen subventionerade staten fossila bränslen för 12 miljarder kronor år 2020.

Kära SDare där ute: bekämpa växthuseffekten för det leder till fler flyktingar. Vi måste åter bygga järnvägen för höghastighetståg, och detta kan sponsras genom att vi stoppar skatteflykt. Sist vill jag tillägga att Pontus Bergendahl offrade sin karriär och fick två månaders fängelse för klimatet. Jag ser honom som en politisk fånge. Du kanske tänker vad för fader offrar tid med sina barn? Om vi inte räddar planeten kommer det att bli just våra barn som inte har en framtid. Dessutom utförde han civil olydnad på en flygplats, så det fanns ingen risk för att ambulanser skulle blockeras. FNs organ IPCC är väldigt tydligt med att klimatet befinner sig i en katastrof.

Text & Bild: AKALAS FAN (obs bildens text är inget citat utan ren satir)
Plakatbild: JOHAN KLINTBERGER

Gaia och Transcendentalism

Gaiahypotesen är döpt efter den antika grekiska guden för Jorden. Denna hypotes menar att Jorden och dess biologiska system är en stor enhet. Alla livsformer på vår planet är en del av Gaia. En del av en 'ande-gudinna' som upprätthåller liv på Jorden. Ett självutvecklande och självgenererande system. Har vi moderna människor tappat kontakten med Gaia? Trots det funkar denna hypotes som ett sätt att förhålla sig till naturen; tron att människor är en del av ett kollektiv medvetande kallat Gaia faller många i smaken. Faktum kvarstår: vissa antropologer framhåller att en utbredd tro bland folk i det förhistoriska Europa och andra delar av världen var baserad på dyrkan av en enskild Jordgudinna – källan till allt liv vilket utstrålar harmoni med alla levande ting!

Men vad har egentligen Gaiahypotesen att göra med amerikansk Transcendentalism att göra med varandra? En filosofisk rörelse som uppkom 1830 i Amerika. Likheten med Gaia ligger i att detta amerikanska folk vördade naturen som om den var ett slags gudom. Naturen och människan som helhet. Ledaren för denna rörelse, Ralph Waldo Emerson, betonade den transcendentala idén om mänsklig harmoni med naturen. Idén är att naturen kan hjälpa oss spirituellt och vara 'anslutna' till resten av världen. Allt är ett och samma enligt denna filosofi; den transcendentala med respekt för naturen! Men samtidigt bör man ta del av samhället för att bli en 'hel' människa. En symbiotisk relation helt enkelt. Enkelhet och sann individualism. Mellan människa, natur och samhälle.

Har vi moderna människor glömt bort Gaiahypotesen och den amerikanska Transcendentala filosofin? Hade klimatet blivit bättre i världen om man ägnat lite tanke kring dessa världsåskådningar? Förmodligen inte. Gaia och det Transcendentala!

Text: MATHIAS T.
Bild: ALFONS

Apokalyps

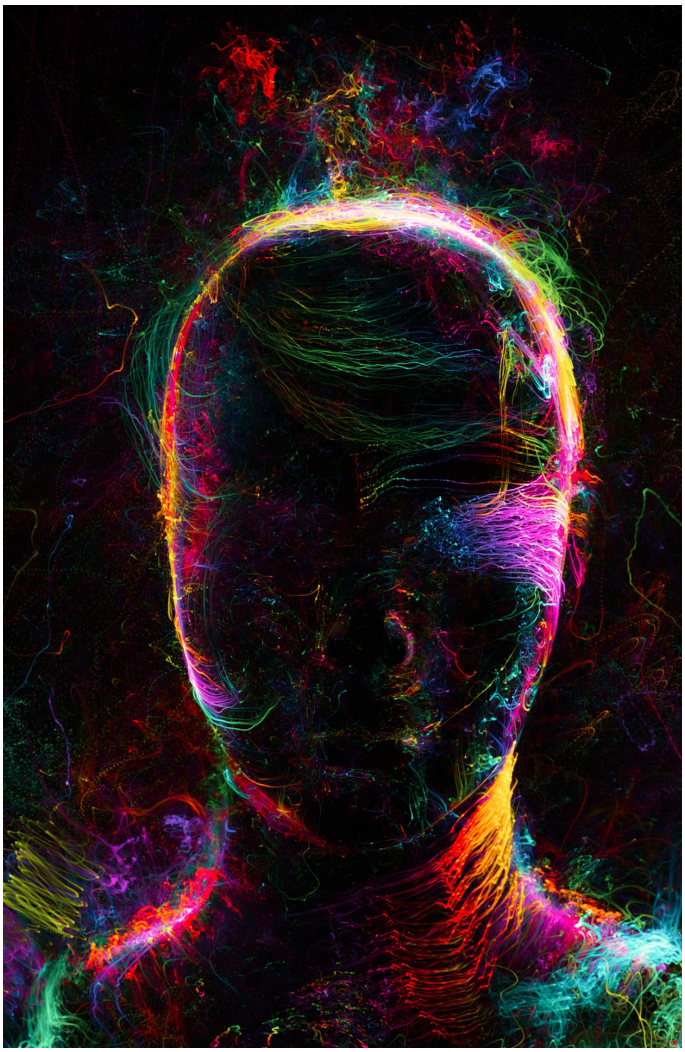

Professor i hållbarhetsledarskap Jem Bendell ställer i sin artikel 'The Spiritual Invitation of Climate Chaos' frågan; Vad är rollen för religion och 'spirituality' i att hjälpa mänskligheten att besvara den tragiska situationen vi ställs inför gällandes klimatförändring? En kris som bjuder in oss att överväga existentiella frågor som inte särskilt mycket avhandlas i det moderna samhället.
Inte av majoriteten människor i all fall.

En klimatapokalyps innebär ett scenario involverandes den globala kollapsen för den mänskliga civilisationen och potentiell mänsklig förintelse på grund av klimatförändringen. Slutet för vår art? Mänsklig förintelse? Faktum är att klimatapokalyps-scenarion är utforskat i diverse sci-fi verk. Till exempel *The Word for World Forest* av författaren Ursula K Le Guin.

Samhällskollaps?

Finns det verkligen någon risk för en total samhällskollaps? Det är frågan. Jodå – klimatapokalypsen är på gång – vi måste erkänna för oss själva att vi inte kan förhindra den. Sägs det alla fall.

I boken *An Inconvenient Apocalypse* skriver Författarna Wes Jackson och Robert Jensen att "samhällskollaps på en global skala är oundviklig – och de som lyckas överleva massdöden för världen kommer att befinna sig i totalt förändrade omständigheter – DOOM AND GLOOM!"

En klimatförändrings-psykos?

Den globala uppvärmningen indikerar att människor är handlingskraftiga nog till att förstöra världen men för svaga för att stoppa det. "Vetenskapsmän varnar oss att global uppvärmning kan leda till den värsta katastrofen i mänskligheten historia" – Earth Beat Catholic Reporter.
Kommer vi kunna stoppa denna katastrof?

"Vi befinner oss på en katastrofal stig" – säger Antonio Guterres – generalsekreterare för FN. "Vi kan antingen rädda vår värld eller döma mänskligheten till en helvetisk framtid".

"Ingen grad av global uppvärmning kan anses säker och folk dör redan på grund av klimatförändringen" – säger Amanda Maysock, en expert i 'climate dynamics' från Leeds Universitet.

Vi kan inte längre ta naturen för given! Att känna klimatångest är kanske ok!? Istället för att vara orolig över apokalyps-scenarier som asteroidnedslag, zombie-epidemier eller den bibliska 'apokalypsen' beskriven i uppenbarelseboken!? Kan vi avvärja en klimatapokalyps genom att 'hacka' planetens atmosfär!? Något måste uppenbarligen göras!

"Det förändrade klimatet är inte ett abstrakt hot som smyger på sig i en avlägsen framtid – det är över oss. Vi känner det. Vi ser det" – Los Angeles Times.

Mänsklighetens kollektiva psyke verkar vara oroligt över det förändrade klimatet. Allt verkar förändras samtidigt till en 'GLOBAL DOOM' - inkluderat haven, atmosfären, växter, djur, permafrost, väder, årstider, insekter och människor. Larmklockan ringer! Handlingen som kommer utspela sig i samhället det nästa årtiondet kommer högst sannolikt bestämma hur vårt klimat kommer att se ut i slutet av vårt århundrade!

APOCALYPSE NOW!?

Text: MATHIAS T
Bild: PIXABAY

Recycling

Most days, I feel beholden to my footprint. I am obliged not to do harm. I should choose against plastic and take short showers.

It is up to me to check whether corporations are truthful in their environmental claims, to see if they are actually most committed to the exchange of unregulated emission credits.

Some days, I cut my finger while deconstructing a pizza box to fit in a tiny, designated slot and I contemplate why I participate in what might be a mass-delusion of our self-determination. As far as the vast, insentient universe is concerned, I am a barely cohesive pouch of water, a mere host to a myriad of more evolutionarily successful organisms.

I consider my destiny to become a fraction of a microgram of sacrosanct fossil fuel. Taking eternity into consideration, this world and I are equally insignificant. It matters not at all if it subsists, as irrelevant as which configurations of carbon it sustains.

I doubt that its course or my expectations will be changed, bar the appearance of a demonstratively interventionist deity to show that yes, this planet, this specific speck of dirt on the outskirts of cosmic nothingness, is important to preserve as it is. The necessity of environmental conscientiousness is coupled with its ultimate futility, and it makes me kinda sad.

Text: AMANDA
Bild: ELIN

Yoga och yogans betydelse för mig

Att kunna träna yoga har en enorm betydelse för mig. Jag har MS sedan 2018 och har kämpat mig till att idag återigen kunna träna bland annat yoga.

Idag tränar jag power-yoga och yin-yoga på Gerdahallen i Lund och på Lunds fontänhus. Power-yogan är en energirik yogaform som fokuserar på styrka, uthållighet, balans och flexibilitet. I yin-yogan utför man avslappnande och enkla positioner liggande eller sittande där mindfulness, fokus på skelett, bindväv, ligament och inre organ är huvudinslag.

Jag har tränat yoga sedan 2005 och 2009 gick jag en yogaledar-utbildning på Gerdahallen. I yogan jobbar man bl.a. med andningen, man mediterar, gör mindfulness och försöker slappna av i sinnet. Kärnprincipen för yoga är att försöka leva ett liv i harmoni och vara en bra människa. I yogan brukar man prata om de åtta pelarna. Patanjali introducerade dem för att förtydliga livets syfte och mening. Följer man de åtta pelarna ska det leda till ett meningsfullt och medvetet liv. Dessa gör dig även uppmärksam på din hälsa och ditt välbefinnande.

Det är inte positionerna själva som är det enda viktiga, de är en av yogans åtta pelare. För att leva ett hållbart liv bör man stanna upp och reflektera, pausa och vila och återhämta sig. Man bör leva ett liv med ett öppet hjärta och man bör göra mindre, inte mer. Vila mer.

Yogan gör att jag mjuknar i benen och lättare kan gå. Jag tränar stillsam, underbar yoga på Lunds Fontänhus innan jag går till Gerdahallen för att gå på step. Yogan innan gör att jag lättare kan träna step. Fantastisk uppvärmning. Yogan ger mig sinnesro och energi.

Välmående och tacksamhet

Jag åkte på ett yoga-retreat under sommaren 2022 och kom tillbaka med betydligt mer kraft och energi än när jag åkte dit. Vi yogade tillsammans fyra dagar, umgicks, åt tillsammans, vandrade och njöt av härlig natur. Efter retreatet kunde jag träna tre gånger i veckan och gå till Fontänhuset tre gånger i veckan. Det känns fantastiskt. Yogan är återigen idag en mycket viktig del av mitt liv. Jag är så tacksam för yogan.

Yoga för mig är egentid, närvaro, återhämtning, balans mellan kropp och sinne, balans, lugn, kravlöshet, koncentration, asanas (positioner), meditation och energi.

Jag blir mer närvarande, går bättre, får energi, blir starkare, mer flexibel, mer harmonisk, yogan hjälper mig att fokusera på det som är viktigt i livet och gör mig mjuk i kropp och själ av yogan.

Jag mår bra av träning, yoga, promenader, återhämtning, vila, god mat, trevligt sällskap. Vad mår du bra av?

Namaste. Detta avslutar man yogapassen med. Det betyder det gudomliga i mig ser det gudomliga i dig.

”Fall in love taking care of yourself. Mind. Body. Spirit”

Bild & Text: JULIA

Patanjalis åtta pelare:

1. Hur man förhåller sig till sin omvärld?
2. Hur man förhåller sig till sig själv?
3. Asanas=positioner
4. Pranayama =livsenergi
5. Föra bort sinnets växlingar
6. Koncentration
7. Meditation, mellanrummet mellan två tankar
8. Samadhi=det gudomliga

Elkrisen är skapad!

Vi står i Sverige inför en stor el-kris. Folket blir mer och mer ruinerade för var dag som går. En villa som vanligtvis betalat ca 5000 kr i månaden för el kan nu få en räkning på över 20 000 kr. Allt detta har skett på mindre än två år. Politikerna står handfallna som vanligt och alla skyller på allt och alla och ingen vill ta ansvar.

Jag tror att ”krisen” är skapad medvetet för att ruinera befolkningen. Den är ett led i något som kallas för Agenda 2030 som är en väl utarbetad plan för att de rikaste och mäktigaste i världen ska kunna bli ännu rikare och ännu mäktigare. De har en devis som de kallar för ”you will own nothing and you will be happy”. Fortsätter vi i denna riktning är vi snart där. De säger att vi har elbrist men inget kunde vara längre från sanningen, egentligen har vi exporterat mer el 2022 än något annat år i Sveriges historia. Elen produceras till ett mycket billigt pris (mellan 5-10 öre/kWh) och säljs sedan för mellan 3-5 kr/kWh. Det är en vinst på uppemot 10 000%. Det kan vi kalla ocker och utpressning. Samtidigt fick Vattenfalls VD Anna Borg en löneökning på 20,7 procent. Hon blev, när hon anställdes under 2020, den högst avlönade statliga bolagschefen. Efter förra årets löneökning har Anna Borg en månadslön på drygt 1 300 000 kronor. Tänk på det nästa gång du betalar din elräkning!

Så egentligen finns det ingen kris i landet utan allt handlar om giriga människor som vill öka sitt välstånd på bekostnad utav oss. Vi har dessutom lagt ner flera kärnkraftverk vilket har bidragit till att höja elpriset ännu mer. Om vi öppnar exempelvis Barsebäcks kärnkraftverk hade det haft en mycket positiv effekt på södra Sveriges elområde. Ett enkelt sätt att lösa elkrisen vore att sätta ett maxtak på hur mycket elen får säljas för, vilket samtidigt kan ge en stabil vinst till elbolagen, mitt förslag ligger runt 50 öre / kWh. Då får svenska hushåll el till ett rimligt pris och elbolagen tjänar samtidigt pengar. Alla vinner. Dags att agera nu och säga att nog är nog!

Text: OLA WIEBE
Bild: PIXABAY

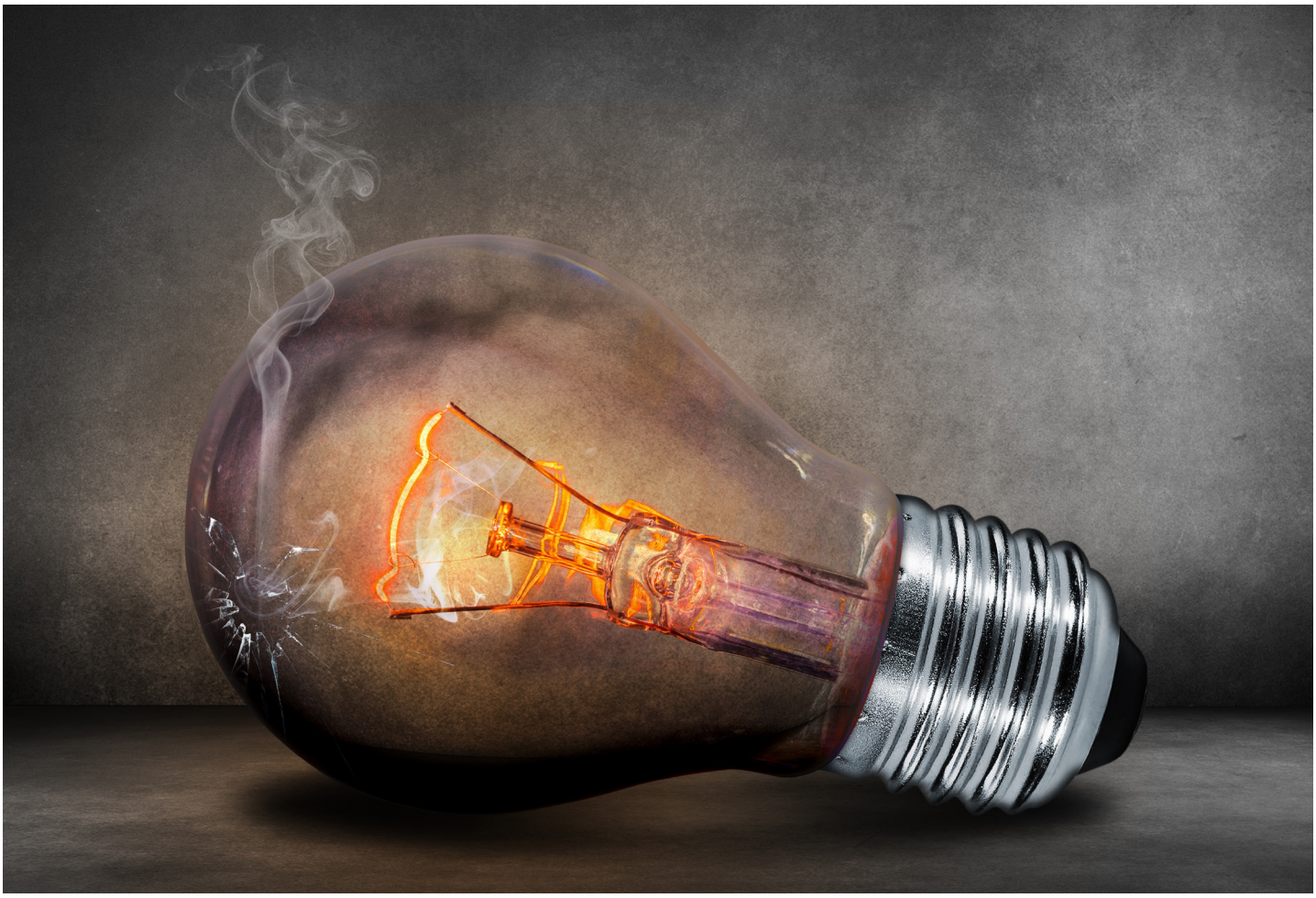

Nu är jag på gång

Nu känner jag att allt börjar lösa sig. Jag har en arbetsdator. Det kommer nu bli lättare att kommunicera. Vissa fnurror kommer och går. Allt löses med insikt och mod.

En lättare förkylning håller på att passera. Jag har överlevt julen. Med detta menar jag exakt vad jag säger. Jag har varit långt ner på botten. Känt vattnet i min hals. En utsträckt hand och en rar person. En UFO-film i julhelgen. Det är nämligen två år sedan min fader reste upp till Jesus.

Många i min närhet kan inte förstå min inre smärta. Att jag blir lätt nerstämd och deprimerad. Att jag oroar mig så att jag blir sjuk. Man säger ju sjuk av oro. Det är värt att nämna att jag är en högkänslig person (HSP). Man har ett känsligare nervsystem. Känslig för yttre påverkan. Det blir för mycket information. HSP förväxlas ofta med ADHD och ADD. Det finns nämligen likheter i dessa tillstånd. Nog om detta nu.

Nyår - en otrevlig krydda

Hoppas ni har det bra i dessa svåra tider. Ett nytt år nalkas. Nyårsfirande på FH. På tok för mycket ljud vid måltiden. Eftersom jag har HSP blev jag stressad. Jag fick gå till ett annat rum och sätta mig. Snackade lite med Mikael och en del andra.

Som dålig krydda på det trevliga hade jag en otrevlig ångest. En sådan där pulserande och huggande. Med yrsel och trötthet. Jag hade sovit dåligt. Kanske för att jag avskyr stora sammankomster. Jag hade blivit övertalad att komma mot min vilja. Det var rätt trevligt tack vare en person där. Den ende som snackade med mig faktiskt.

Det var som vanligt god mat på FH. Men i det stora hela var det mycket dötid i denna sammankomst. Att spela spel med Mikael hade faktiskt varit mycket roligare. Efter nyårsfirandet på FH var jag bjuden till Tony med flera. Ja, det var väl lite kul. Att sitta med alla människor var väldigt svårt. Trots att jag visste vilka alla var.

Mobilkrångel

Tony skulle dessutom byta batteri till min mobil. Det visade sig att jag hade beställt fel batteri. Så Tony beställde ett annat som var något större. Dessa små skruvar som skulle fästa ihop mobilskalet. Jag startade upp mobilen och då visade det sig att knappen på mobilen inte fungerade. En av Tonys vänner sade att man kunde göra en artificiell knapp. Den fungerade dock.

Tony och jag gick åter till vardagsrummet. Vi spelade Trivial Pursuit. Ja, det var någon frågesport. Det bjöds på lättglögg och öl. Godis, chips och annat gott. Så efter en tid noterade jag tiden på någons mobil.

Attans! Klockan var närmare 21.00. Jag drog utan att säga något. Gick ut från Nöbbelövs området.

Vilse

Så klart gick jag på fel håll. Lyckades att gå vilse. Jag kände inte igen mig. Bensinstationen såg annorlunda ut. Det var den som gjorde mig osäker. Har ju bott på området för många år sedan. Jag kom till en park och bort till en skylt där det stod Stortorget med en pil som visade rakt fram. När jag hade gått ett antal meter kom jag till en annan skylt som visade Stortorget åt andra hållet. Suck!

Förlorad

Jag var totalt förlorad. Till slut fick jag fråga en person. Jag hittade så småningom en hållplats. Reste mot Centralen. Det tog ett tag innan en buss mot Dalby anlände. Jag var hemma vid 23.00. När jag kom hem drog jag för gardiner, tände lampor och satte på radion ganska högt. Så var det dags med smällandet. Som tur var höll det inte på så länge denna Nyårsafton. Det störtregnade och blåste som tur var. Alla glada och nöjda.

4:e januari - alla fel

Tisdagen den 4 jan hade jag bestämt möte på FH, 11.00. Jag hade lyckats försova mig. Visste att det skulle gå en buss från Tetravägen 09:07. Det störtregnade så jag beslöt mig för att vänta på bussen. 09:08 kom 175 som körde förbi hållplatsen i ilfart. Jaha. Det var bara att gå mot busstorget i ösregnet.

Suck. Väl framme vid busstorget stod buss 162 inne. Sprang över gatan och trampade i en pöl med vatten. Inga vattentäta kängor märkte jag. Buss 162 kör via Bankgatan och det är ett stenkast från Botulfsplatsen och FH. Jag gick vägen förbi restaurangen som ligger på en innergård.

Blött

Där finns en port som man går ut igenom som leder till Mårtenstorget. En massiv vattenpöl över hela området. Jag lyckades att springa i den delen

som var djupast. Mer vatten åkte in i mina kängor. När jag väl kom till FH var det näst intill tomt på folk. Mötet var inställt fick jag veta. Tina var inte där. Hon hade blivit indragen i att hjälpa en medlem att flytta. Så mitt äventyr att ta mig till FH i tid kändes plötsligt sunkigt.

5:e januari - svårt

Onsdagen den 5 jan kom jag till FH för att repa med Buster inför konserten på Stadshallen den 18 jan. Det var bestämt att framföra spanska låtar.

Eller av spanska artister. Klimatet på FH varierar från totalt kaos till lugn. Vissa dagar händer det så mycket att det blir svårt att bestämma vad man vill göra då det visar sig att göromålen inträffar vid samma tidpunkt.

Inte alls bra

Jordens klimat är inte alls bra. Det är knappt några kalla vintrar längre. 10 – 20 minusgrader som jag minns när jag var liten på sextiotalet. Kan det vara H.A.A.R.P. som är orsaken till detta? 5G?

Makthavarna har vetat om i sextio års tid att Moder Jord är döende. Ändå gör de inget. Är det verkligen bara upp till folket att lösa världens klimatkris? Ja, man kan börja i liten skala. Byta ut glödlampor till sådana som alstrar mindre värme.

Övergå mer till att använda LED-belysning. Källsortera mer grundligt. Plocka sopor från naturen. Äta mindre animaliska produkter och på så sätt hjälpa jorden. Sedan ökar man successivt. Men de fattiga länderna där de inte har någon bra sophantering, hur skall deras problem kunna lösas?

Detta med klimatfrågan är så stort att det tyvärr inte kommer att kunna lösas i tid. De stora företagen som Bayer och Monsanto skiter fullständigt i Moder Jord och hennes välmående. Nog om det!

11:e januari - glamour

Onsdagen den 11 jan åt min kontaktperson och jag lunch på Saluhallen i Malmö. Mycket dyrt och man fick lite mat. Dock var det gott med deras köttbullar, sås och potatismos. Vi gick vidare till Malmö Live. Kollade runt lite. Det stod matvagnar med kakor och fruktkompott. Vi passade på att ta för oss. Jag spelade berömd designer. Madame Kikki från New York. Hö hö! Jag hade klätt upp mig i en gnistrande paljett-topp och glitterkjol. Folk såg förundrade på oss.

Man hade ställt fram för ett sällskap. Det hade blivit dags att gå upp till övervåningen. Det var där uppe som ingång E fanns. Vi gick in och satte oss på våra platser. Efter ca tio minuter började baletten Nötknäpparsviten. Jag har denna balett på en LP-samling. Det var därför jag ville se denna live. Så klart jag tyckte om baletten. Jag ÄLSKAR Tjajkovskijs klassiska musik. Allt var så vackert. Jag nynnade tyst med på bland annat Blommornas vals. Jag kan nästan de flesta stycken utantill. Det var en paus på tjugo minuter.

Foton på mig

Min kontaktperson tog en del fina foton på mig i foajén. Hon har känsla för fotografering. Det ringde i klockan och det var dags att gå tillbaka in till salen för akt två. De som dansade var väldigt duktiga. När baletten var slut skrek jag bravo och applåderade. Det var dags att gå vidare. Min kontaktperson och jag åkte upp till Skybar.

Vi delade på nötter och chips. Hon beställde vin och jag beställde en lättöl. Utsikten från tjugofemte våningen var spektakulär. Vi blev kvar ett bra tag. Vi tog ett par fina foton på utsikten. Klockan började gå till bussen. Jag beslöt mig för att resa via Lund till Dalby. Väl hemma och på gott humör.

12:e januari - klagomål

Torsdag den 12 jan hade det kommit post från Apoteket som Early Bird hade levererat i postboxen. Först var det näst intill omöjligt att öppna dörren. Fick ta i med våld. Så skulle jag ta ut paketet. Det hade kilat fast sig i boxen. Suck! För att få ut det var jag tvungen att hugga hål i det med nyckeln. Sedan kunde jag bryta loss kartongbitar. Det tog en kvart att få ut paketet från boxen. Jag gormade och skrek i trappan av ren frustration.

Jag slängde igen luckan till boxen och låste. När jag kom in till lägenheten gav jag upp ett vrål. Kyama såg på mig lite förskräckt. Jag snuttade med honom så han blev lugn. Jag blev så småningom också lugn. Sedan gav jag katterna mat. Senare skrev jag ett klagomål till Early Bird.

Här lämnas du, ack arme läsare, för detta nummer. I nr 2 av Fontänbladet 2023 får du fortsätta följa artiklen om, och av, Cicky. Läs oss då och få tillslut reda på hur resten av januari blev.

Text: CICKY
Bild: CICKY

Om entreprenörer, konsulter och deras kapacitet att göra skillnad

Vi lever i en ny tid där mycket har förändrats på kort tid. Förr kunde en entreprenör ha en bunt med kalla samtal och presentationer, som säljare skulle man "pracka på" sin produkt till så många kunder som möjligt. Men idag, 2000-tal, är det oftast helt nya idéer och koncept som får mest resultat t.ex. med tanke på klimat och hållbar ekonomi.

Organic Makers har recept och kit till egen tillverkning av hudvård. Det du inte kan äta är inte säkert heller att ha på huden. Appen Sellpy erbjuder konsumenter en välutformad logistikaparat för att lämna och hämta påsar med secondhand. To Good To Go är en app som många miljövänner väntat på, istället för att "dumpstra" mat, dvs hämta mat i hemlighet i slängda containers, så kan matbolag ge bort överbliven mat för att minska matsvinnet. Ett litet bolag i London kom på att hästhår absorberar råolja, och gör hästhårsmattor för att rengöra stränder från råoljespill! Det finns så många innovationer som hjälper till i kampen för en bättre miljö.

Omättat behov

Jag anser att det finns ett enormt omättat behov av den här typen av tjänster och produkter. Jag tror att många entreprenörer och konsulter verkligen ser problemen med klimatet, och använder tillväxt "tvärtom", inte för att t.ex. hugga ner regnskog (det kan ju ingen sova gott med) men för att finna lösningar och bidra med alternativa och kreativa idéer med deras handlingskraftiga kunskap och kompetens. På 2000-talet blev klimatfrågan av stor vikt när Greta Thunberg protesterade mot regeringen. Vi måste bara omsätta dessa idéer "Glocalt", lokalt och globalt och chefer/konsulter och entreprenörer har handlingskraften som behövs.

Avskaffa boxen!

För att skapa ett nytt företag behöver man komma på en bra idé och brainstorma. Utforma en affärsplan och göra Case Studies eller skapa en Business Model Canvas, som fungerar enligt affärsstrategen Alexander Osterwalder's metod. Man behöver vilja ha framgång och jobba effektivt. En konsult omsätter idéer i verklig handling. Det är det jag menar med entreprenörsdrivna hållbara idéer. Jag tror inte att marknaden för klimatfrågan är mättad och tillväxt inom denna nya sektor är inte "dålig profit och dålig kapitaltillväxt som skapar miljöproblem". Det är snarare tvärtom, det är nu som vi kan börja med banbrytande nyföretagande, genom samarbete med andra pionjärer, som är modiga, och tänker att man inte ens vill tänka utanför boxen: Utan avskaffa boxen och göra något helt 100% annorlunda.

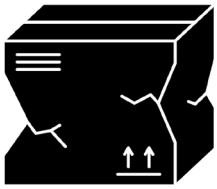

BROKEN BOX

Sälja eller hjälpa?

En "miljöentreprenör" vågar exponera pengar för ekonomisk risk. Jag ser inte tillväxt som ett problem, även om det är vanligt i klimatsammanhang att det låter som att många säger de är emot tillväxt. Jag anser vi kan driva tillväxt till bra saker istället för nedsmutsningen som uppstod med t.ex. överproduktion och överkonsumtion. En entreprenör drömmer om att göra stor skillnad. En konsult drömmer om att påverka. En duktig entreprenör och en konsult som säljer sina timmar mot lön tänker inte att han "säljer", han tänker att han hjälper till. Han snarare tillfredsställer ett behov och det är här som jag ser det enorma faktiska behovet för miljödriven innovation behövs, även om det är så underskattat.

Transparens

Hur ska man agera professionellt gentemot kunden och ge bra kundbemötande? Genom att bygga förtroende tillsammans i samtalet med kunden så kommer man att tillsammans bygga en stadig relation, där det är viktigt att lyssna. Jag tycker även det är jätteviktigt att ha kontakt med kunden även om de inte är inne i butiken och köper "just nu". Jag anser att integritet i bolagets kärna av värderingar är mycket viktigt, även om företaget inte är ekologiskt. En kund kommer tillbaka om han känner att företaget är transparent, och inte ljuger med s.k. Green Wash som är det samma som att säga att bolaget är för miljön, men inte är så miljövänligt som de påstår. Kunden kommer tillbaka om företaget känns "äkta".

Framtidshopp

Jag anser inte att entreprenörer, konsulter och designers allenast skall ändra klimatproblemen. Det är inte så jag menar, men det jag menar är att det finns massor med nya vägar, som vi inte ännu tagit. Jag tror just nu, att våran största "kund" så att säga, är själva planeten och vårat avtryck på miljön och jag tror detta är en helt ny men enorm marknad som nu öppnats. Jag tror att vi kan skapa en bättre värld, inte bara genom att finna lösningarna till klimatproblemen, men också samarbeta med andra sektorer: Om man t.ex. pratar om "intraprenörer", som kan förändra organisationer från insidan och utåt, så anser jag att många klimatproblem kan lösas, om man sektor för sektor och infrastrukturen finner lösningen till klimatproblemen som nu känns oändliga och enorma. Vi har helt enkelt öppnat vägen för nya problemlösningar. Jag menar detta då jag ser att många lider av klimatångest. Jag anser därför att det är av mycket stor viktigt att visa vägen och att istället tänka positivt i en anda av att: "Vi kan om vi vill. Och, vi vill". Även en liten person kan göra mycket skillnad. Det är en riktig entreprenör för mig. Någon som vill förändra något, och också gör det, fast på riktigt.

Text: EVA-CECILIA
Bild: VECTORSTOCK

De här bilderna har valsat runt i de sociala medierna under flera års tid nu. Så många år att fotografens namn sedan länge är försvunnet och kanske till och med glömt.

Historien är från början att en naturfotograf lät sin ena kamera stå kvar på dess stativ, medan han var på jakt efter ett annat djur med sin andra kamera. När han vände sig om såg han att en ekorre och en talgoxe hade blivit intresserade av den första kameran. Han tryckte av några hundra bilder och de bästa ser ni här.

Besök ett Fontänhus

Ordinare öppettider
Lunds Fontänhus:
Mån-tis, tors: 08:30-16:00
Ons: 08:30-19:00
Fre: 08:30-15:00
Lör: Stängt
Sön: 11:00-14:00

Lunds Fontänhus
Magle Stora kyrkogata 5
223 50 Lund
Tel: 046-12 01 95
E-post: info@lundsfontanhus.se
Hemsida: www.lundsfontanhus.se

Alla Fontänhus i Sverige

Fontänhuset i Malmö
Engelbrektsgatan 14
211 13 Malmö
Tel: 040-12 00 13
E-post: info@fontanhuset.se
Hemsida: www.fontanhuset.se

Helsingborgs Fontänhus
Norra Strandgatan 8
252 20 Helsingborg
Tel: 042-24 50 60
E-post: kontakt@fontanhushbg.se
Hemsida: www.fontanhushbg.se

Fontänhuset Båstad
Aromavägen 48
269 37 Båstad
Tel: 0431-724 80
E-post: bastad@sverigesfontanhus.se
Hemsida: www.bastadsfontanen.se

Fontänhuset Falun
Tullkammargatan 2
791 31 Falun
Tel: 070-399 0453
E-post: info@fontanhusetfalun.se
Hemsida: www.fontanhuset.se

Fountain House Stockholm
Box 4051
Besöksadress: Götgatan 38
102 61 Stockholm
Tel: 08-714 01 60
E-post: info@fountainhouse.nu
Hemsida: www.fountainhouse.se

Göteborgsfontänen
Andra Långgatan 25
413 28 Göteborg
Tel: 031-12 30 01
E-post: mail@goteborgsfontanen.se
Hemsida: www.goteborgsfontanen.se

Motala Fontänhus
Vintergatan 15
591 32 Motala
Tel: 0141-21 25 33
E-post: info@motalafontanhus.se
Hemsida: www.motalafontanhus.se

Fontänhuset Trappan
Vallgatan 10
343 34 Älmhult
Tel: 0476 480 10
E-post: fontanhuset.trappan@telia.com
Hemsida: www.fontanhusettrappan.
wordpress.com

Falkenbergs Fontänhus
Storgatan 71
311 74 Falkenberg
Tel: 0346-71 10 71
E-post: kontakt@falkenbergsfontanhus.se
Hemsida: www.falkenbergsfontanhus.se

Fontänhuset Nyköping
Lilla Strömgatan 3
611 34 Nyköping
Tel: 0155-26 81 40
E-post: fontanhuset@gastabud.com
Hemsida: www.fontan.se

Fontänhuset Sköndal
Knut Sjöberg väg 6
128 64 Sköndal
Tel: 0738-903 130
E-post: info@fhskondal.se
Hemsida: www.fhskondal.se

Fontänhuset Örebro
Målgatan 11-13
702 16 Örebro
Tel: 019 -32 05 20
E-post: info@orebrofontanhus.se
Hemsida: www.orebrofontanhus.se

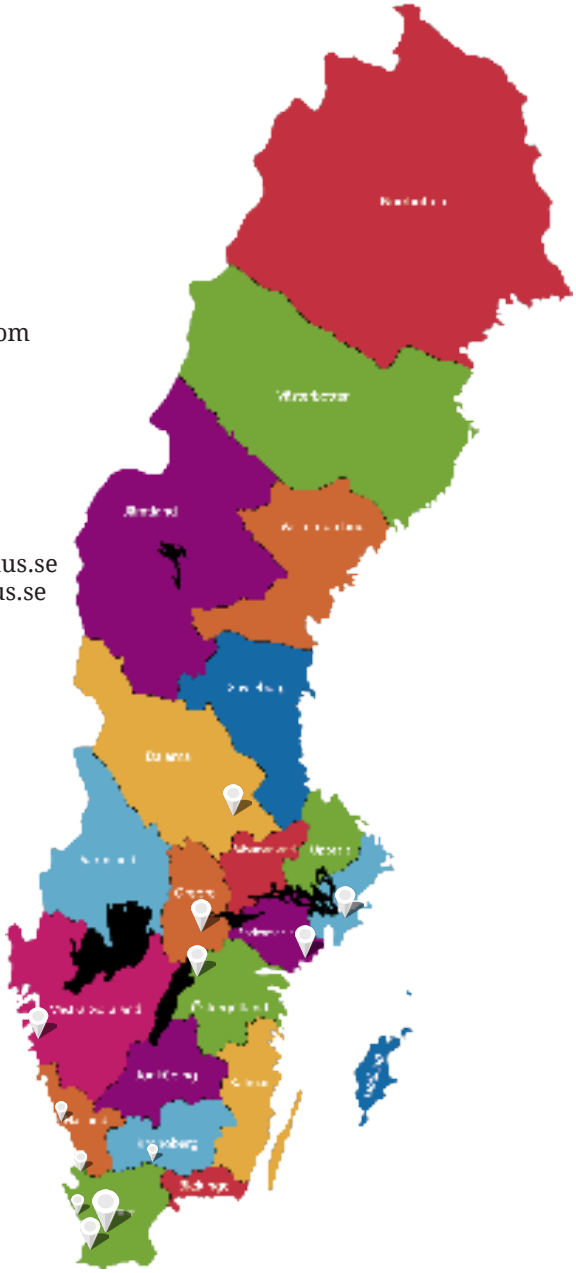

Våra sponsorer

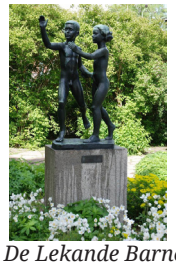
Stiftelsen De Lekande Barnens Fond

Stiftelsen Råby Räddningsinstitut, Malms Legat, Stiftelsen Lindhaga, Stiftelsen Lars Hiertas Minne, Anagram, Folke Ljungdahls Stiftelse, Finsam, Emmaus Lund, Carl Jönssons Understödsstiftelse

Ett särskilt tack till våra hedersmedlemmar:

Ebba Fischer
Caroline Sverdrup
Pia Althin

samt till Lunds Fontänhus styrelse, våra samarbetspartners
och till dig som vi kanske glömt i farten...

Samt våra fina stödprenumeranter:

Cecilia Larsson Glowacki, Siw Hult, Gunnel Börjesson, Ann-Christine Engdahl Olesen, Anita Arnoldi, Eva von Boer Lindskog m fl.

Stöd vår verksamhet, bli medlem i Fontänhusets vänner

Du eller ditt företag kan stödja Fontänhusets verksamhet
genom att bli stödmedlem i Fontänhusets vänner.
Du/företaget får då varje nummer av vår medlemstidning,
Fontänbladet, som ges ut med 2-10 nummer per år.

Kostnad stödmedlemskap:

Privatperson 200 kr/år, Företag 1 000 kr/år, Autogiro 100 kr/mån
Bankgiro: 492-3801, Plusgiro: 60 57 80-6, Org.nr: 802456-4893

**Vid inbetalningen vänligen ange ”Fontänhusets vänner i Lund”
samt ditt/företagets namn och adress.**

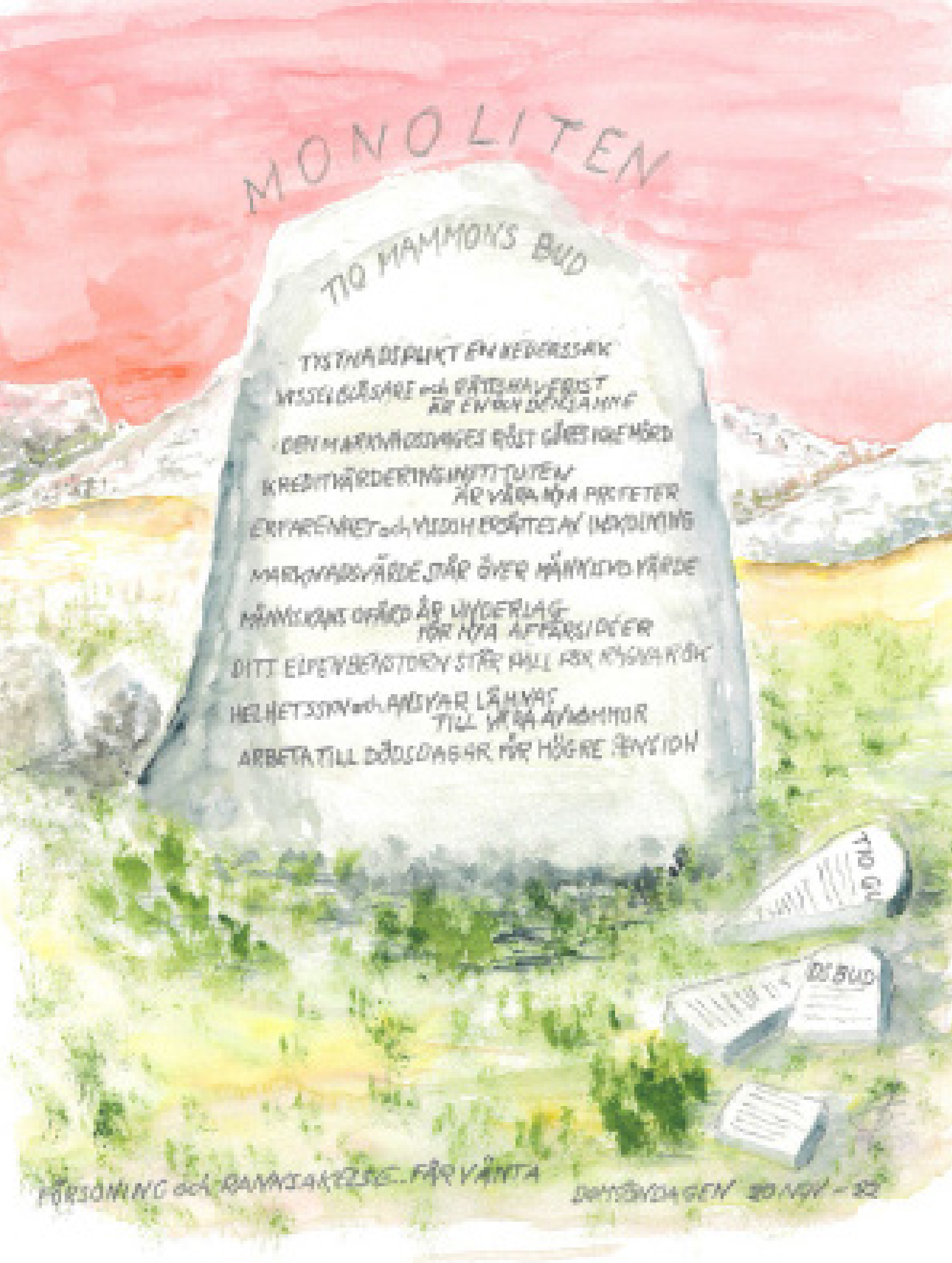

Magle Stora Kyrkogata 5, Lund www.lundsfontanhus.se 046-12 01 95 info@lundsfontanhus.se